

วรรณคดีและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

วรรณคดีที่เกี่ยวข้องกับงานวิจัยนี้ จะกล่าวเป็น 2 ตอน คือ

1. วรรณคดีที่เกี่ยวข้องกับเนื้อหาราชาศัพท์
2. วรรณคดีที่เกี่ยวข้องกับการจัดห้อง เรียงแบบศูนย์การ เรียง

วรรณคดีที่เกี่ยวข้องกับ เนื้อหาราชาศัพท์

สังคมมนุษย์ย่อมมีชนประเภทเป็นกติกาสำหรั้บการอยู่ร่วมกัน ในการใช้ภาษามนุษย์ย่อมมีชนประเภท เช่นเดียวกับพฤติกรรมสังคมอื่น สังคมมีลักษณะเป็นอย่างไร ชนประเภทนี้รวมทั้งการใช้ภาษาก็ย่อมสนองกติกาสังคมนั้น¹

กติกานึ่งในสังคมมนุษย์คือการให้เกียรติบุคคลอื่นตามลำดับฐานะและกาลเทศะ เป็นลักษณะวัฒนธรรมอันดีงามอย่างหนึ่งของมนุษย์ ฉะนั้นในทุกชาติทุกภาษาจึงมีการใช้ถ้อยคำสำนวนตามกาลเทศะและบุคคล ภาษาทุกภาษาจึงมีชั้นหรือวรรณะ นักภาษาศาสตร์เรียกสภาวะนี้ว่า Register ซึ่งหมายถึงลักษณะอาการในการใช้ภาษาทุกภาษา อันจะกำหนดคว้ยเวลา สถานที่ ตัวบุคคล จำนวนน้อย จำนวนมาก ในเวลาที่คิดคือสื่อสาร²

ลักษณะของสังคมไทยนั้นมีการปกครองซึ่งมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุขของประเทศ ตามโบราณราชประเพณีถือว่าพระมหากษัตริย์นั้นเป็นสมมติเทพ และพระมหากษัตริย์ของไทยแต่ละพระองค์ส่วนใหญ่ล้วนแต่ทรงพระคุณอันวิเศษ ทรงทำนุบำรุงบ้านเมือง และทรงบำบั้ดทุกขบำรุงสุขอาณาประชาราษฎร์ด้วยทศพิธราชธรรม สมควรที่พลสกนิก

¹ม.ล. บุญเหลือ เทพยสุวรรณ, "ความสัมพันธ์ระหว่างการสอนภาษาไทยกับค่านิยมในปัจจุบัน," ภาษาไทย-วิชาที่ถูกลืม (พระนคร: โรงพิมพ์คุรุสภา, 2518), หน้า 15.

²เรื่องเดียวกัน, หน้า 16.

ทั้งหลายจะถวายความเคารพสักการะ และยกย่องพระองค์ท่านเป็น "สมมติเทพ" ประกอบด้วยลักษณะการปกครองแบบระบอบสมบูรณาญาสิทธิราช พระมหากษัตริย์จึงเปรียบเสมือนเจ้าชีวิตของคนไทยทั้งปวง

แต่ในปัจจุบันนี้ระบอบการปกครองเปลี่ยนเป็นระบอบประชาธิปไตย บทบาทของพระมหากษัตริย์ไม่ได้อยู่ในฐานะสมมติเทพ หรือเจ้าซึ่งอยู่เหนือชีวิตและความทุกข์ยากของคนทั้งปวงอย่างแต่ก่อน แต่มาเป็นพระมหากษัตริย์อันเป็นของปวงชน มีความใกล้ชิดกับราษฎรเพียงแค่อ้อมถึงพระองค์ได้ ทรงร่วมทุกข์ร่วมสุขกับราษฎร เสด็จพระราชดำเนินเยี่ยมราษฎรตามที่ต่าง ๆ ไม่ว่าจะเป็นแดนทุรกันดารเพียงไร และทรงช่วยเหลือหรือพระราชทานสิ่งของแก่ผู้ที่ประสบความทุกข์ยากทั้งที่เป็นพลเรือน ทหาร และตำรวจ พระองค์ท่านจึงเป็น "ศูนย์รวมของจิตใจของคนทั้งชาติ" ทรงเป็นกำลังสำคัญในการให้ชาวไทยมีกำลังใจ และมีที่ยึดเหนี่ยวจิตใจในการอยู่รอดและรักษาเอกราชของไทย โดยเฉพาะในภาวะที่สังคมกำลังประสบภัยรอบทิศทางในและภายนอกประเทศ ดังเช่นในปัจจุบันนี้³

ค่ายแห่งนี้เองจึงทำให้พสกนิกรชาวไทยทั้งหลายยังคงมีความจงรักภักดีเทิดทูนยกย่องและถวายความเคารพสักการะแด่องค์พระมหากษัตริย์อยู่ และเพื่อแสดงถึงการยกย่องเทิดทูน จึงมีภาษาที่สุภาพอ่อนน้อมเป็นพิเศษต่างจากคนทั่วไปสำหรับใช้กับพระองค์ท่าน ซึ่งไม่เฉพาะแต่คนไทยเท่านั้นที่มีการใช้ภาษากับประมุขของประเทศแตกต่างไปจากถ้อยคำที่ใช้กันตามปกติ แม้ชาติอื่นภาษาอื่นก็มีใช้เหมือนกัน ม.ร.ว. แสงสุรีย์ ลดาวัลย์ ได้แสดงความคิดเห็นไว้ว่า

006228

... การให้เกียรติแก่บุคคลที่เป็นหัวหน้าชุมชนหรือผู้ที่ชุมชนเคารพนับถือ นั้น เป็นวัฒนธรรมอย่างหนึ่งของมนุษยชาติ ทุกชาติทุกภาษาต่างยกย่องให้เกียรติแก่ผู้เป็นประมุขของชุมชนด้วยกันทั้งนั้น ดังนั้นแทบทุกชาติทุกภาษาจึงต่างก็มีคำสุภาพสำหรับใช้กับประมุขหรือผู้ที่

³ สุพัตรา สุภาพ, สังคมและวัฒนธรรมไทย (พระนคร: ไทยวัฒนาพานิช, 2518), หน้า 3.

เคารพกันคือ จะมากน้อยย่อมสุดแต่ชนบประเพณีของชาติ
 ว่าเป็นประมุขเพียงใด⁴

ถ้อยคำที่ใช้สำหรับพระมหากษัตริย์นี้ พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถานเรียกว่า
 "ราชาศัพท์" โดยหมายรวมถึงคำที่ใช้สำหรับเจ้านายด้วย แต่เนื่องจากลักษณะวัฒนธรรม
 ของคนไทยมิได้ยกย่องให้เกียรติเฉพาะองค์พระประมุขของประเทศเท่านั้น ยังยกย่อง
 ให้เกียรติบุคคลอื่นที่เจริญด้วยชาติวุฒิ วิทยุติ และคุณวุฒิ รวมทั้งพระภิกษุสงฆ์ด้วย ฉะนั้น
 ราชาศัพท์ในปัจจุบันนี้จึงหมายถึง ถ้อยคำที่สุภาพไพเราะ ซึ่งนำมาใช้ให้ตรงตามกาลนิยม
 กาลเทศะ และเหมาะสมกับลำดับชั้นของบุคคล⁵

ดังได้กล่าวแล้วข้างต้นว่า ทุกชาติทุกภาษาย่อมมีการใช้ถ้อยคำตามกาลเทศะและ
 บุคคล ซึ่งก็หมายความว่า "ราชาศัพท์" นี้มีใช้แทบทุกภาษา แต่ไม่มีภาษาใดจะกำหนดไว้
 สะเอียดละเอียดทั้งศัพท์ที่ใช้และแบบแผนการใช้เท่าของไทยเรา⁶

เพื่อแสดงให้เห็นชัดว่าการใช้ราชาศัพท์มิได้มีเฉพาะแต่คนไทย และเพื่อให้ผู้อ่าน
 ได้เปรียบเทียบการใช้ราชาศัพท์ของไทยกับของชาวต่างชาติ จึงจะกล่าวถึงการใช้อาชา
 ศัพท์ในประเทศต่าง ๆ บางประเทศดังนี้

ราชาศัพท์ในภาษาจีน

ลักษณะวัฒนธรรมของจีนและไทยมีส่วนที่คล้ายคลึงกันมาก วัฒนธรรมอย่างหนึ่งที่
 คล้ายกันคือ การยกย่องเคารพผู้ที่มีอาวุโสสูงทั้งด้านชาติวุฒิ วิทยุติ และคุณวุฒิ ฉะนั้นภาษา

⁴ม.ร.ว. แสงสุรีย์ ลดาวัลย์, "ข้อสังเกตเล็ก ๆ น้อย ๆ เกี่ยวกับราชาศัพท์,"
ชมพวงภาษาไทย (พระนคร: กรุงเทพฯการพิมพ์, 2517), หน้า 1.

⁵สงวน อึ้งลง, ราชาศัพท์ฉบับสมบูรณ์ (พระนคร: สำนักพิมพ์ก้าวหน้า, 2504),
 หน้า 1.

⁶บรรจบ พันธุเมธา, ลักษณะภาษาไทย (พระนคร: โรงพิมพ์คุรุสภา, 2514),
 หน้า 237.

จีนจึงเป็นภาษาที่มีชั้นเชิงใช้กับบุคคลในสังคมต่างกันตามลำดับฐานะ และมีอาวโศ

ในสมัยก่อน คร. ชุนยัก เช่นปฏิวัติจีนมีระบบการปกครองที่มีพระมหากษัตริย์เป็น
ประมุข จีนจึงมีถ้อยคำที่ใช้ในการกราบบังคมทูลต่อพระมหากษัตริย์แตกต่างจากคนสามัญ
ทั่วไป เช่นเดียวกับไทย เมื่อจีนปฏิวัติเปลี่ยนระบบการปกครองจึงไม่มีการใช้ถ้อยคำ
สำหรับพระมหากษัตริย์ แต่ลักษณะการใช้คำสุภาพแสดงความนอบน้อมต่อบุคคลต่าง ๆ ใน
สังคมนั้นยังคงมีอยู่ แม้กระทั่งในปัจจุบัน

จากการสัมภาษณ์นายแพทย์กันม่อเซียง⁷ ผู้ทรงคุณวุฒิทางด้านภาษา ทำให้ทราบถึง
ลักษณะราชาศัพท์ และคำราชาศัพท์ของจีน ดังนี้ (ภาษาจีนในที่นี้เป็นภาษาแท้จิว)

ราชาศัพท์ในประเทศจีนเริ่มเกิดขึ้นครั้งแรกก่อน ค.ศ. 246 ในสมัยของพระเจ้า
จีนซีฮ่องเต้ ได้กำหนดให้มีการใช้ถ้อยคำต่อกษัตริย์และเจ้านายแตกต่างจากคนสามัญทั่วไป
คือ

1. การใช้คำสรรพนาม

1.1 สรรพนามบุรุษที่ 1

ถ้าพระมหากษัตริย์พูดแทนตัวเอง ใช้ว่า คิม

ถ้าข้าราชการกราบบังคมทูลต่อพระมหากษัตริย์ ใช้ว่า จิง 臣

ถ้าราษฎรกราบบังคมทูลต่อพระมหากษัตริย์ ใช้ว่า เสี่ยวมิ่ง 小民

1.2 สรรพนามบุรุษที่ 2

สรรพนามแทนองค์พระมหากษัตริย์ ใช้ว่า ปี่เตี้ย 陛下

สรรพนามแทนเจ้าฟ้า ใช้ว่า โด่ยเตี้ย 殿下

2. การใช้คำนามและคำกริยา

จีนมีวิธีสร้างคำราชาศัพท์คล้ายกับของไทย คือนำคำสามัญมาประสมกับคำอื่น
โดยกำหนดให้คำศัพท์ใหม่นั้นเป็นคำที่ใช้กับพระเจ้าแผ่นดินและเจ้านาย คำที่นำมาเติมนั้นก็

⁷สัมภาษณ์นายแพทย์กันม่อเซียง 14 กุมภาพันธ์ 2519

ก. คำว่า "เล็ง" หรือ "เหลง"
นำหน้าคำนามสามัญ กลายเป็นนามราชาศัพท์

龍

หมายถึงมังกร จะ

ตัวอย่างเช่น

	<u>คำสามัญ</u>		<u>ราชาศัพท์</u>	<u>คำแปล</u>
งว	顏	เหลงงว	龍顏	หน้า
จื่อ	姿	เล็งจื่อ	龍姿	ทูล
จก	足	เหลงจก	龍足	เท้า

ข. คำว่า "หึ่งอ"

御

นำหน้าทั้งคำนามและคำกริยา

ตัวอย่างเช่น

	<u>คำสามัญ</u>		<u>ราชาศัพท์</u>	<u>คำแปล</u>
เสียง	饗	หึ่งอเสียง	御饗	อาหาร, พระ- กระยาหาร
โป่ว	步	หึ่งอโป่ว	御步	ก้าวเดิน
หฺวี	戲	หึ่งอหฺวี	御戲	เล่น

ค. คำว่า "เซี่ย"

聖

และ "เอ็ง"

用

นำหน้าคำกริยา

ตัวอย่างเช่น

	<u>คำสามัญ</u>		<u>ราชาศัพท์</u>	<u>คำแปล</u>
เจง	聰	เซี่ยเจง	聖聰	ฟัง
เสียง	饗	เอ็งเสียง	用饗	อาหาร, เสวย

ง. การใช้คำอื่น ๆ ที่เปลี่ยนรูปศัพท์ไปจากคำเดิม

ตัวอย่างเช่น

	<u>คำสามัญ</u>		<u>ราชาศัพท์</u>	<u>คำแปล</u>
ฮ้อ	好	สี่	是	ใช่ (เป็นคำรับ)
กั้มเสี่ย	感謝	เทียงอิงเฮาทัง	天恩浩蕩	ขอบคุณ
ชฺจววย	恕罪	สี่จววย	賜罪	ขอโทษ

จ. คำสุภาพ

ภาษาจีนมีการใช้คำกับบุคคลธรรมดาต่างกันตามลำดับชั้นของบุคคล และ
กาลเทศะ

ตัวอย่างเช่น

ลื้อ 你

เป็นสรรพนามบุรุษที่ 2 ใช้กับบุคคลที่มีอาวุโส
เท่ากัน

จงแก 尊駕

เป็นสรรพนามบุรุษที่ 2 ใช้กับบุคคลที่มีอาวุโส
สูงกว่า

เจียะ 食

แปลว่า กิน ใช้กับบุคคลที่มีอาวุโสเท่ากัน

เซี่ย 請

แปลว่า เชิญ แต่ในกรณีที่พักเชิญรับประทาน
อาหารอย่างเป็นทางการ ก็จะใช้คำว่า เซี่ย
เหมือนกัน

คา 呔

แปลว่า บอก

บิง 禀

แปลว่า กราบเรียน

ราชาศัพท์ในภาษาญวน⁸

ญวนเป็นประเทศหนึ่งที่มีการใช้ราชาศัพท์และคำสุภาพ เป็นการแสดงความยกย่อง
นับถือบุคคลตามฐานะและอาวุโส นับเป็นลักษณะสำคัญอย่างหนึ่งของภาษาญวนเช่นเดียวกับ
ภาษาไทย แต่ลักษณะขนบธรรมเนียมของญวนถ้าต้องการพูดยกย่องผู้อื่น คำที่ใช้แทนตัวผู้พูด
ตลอดไปจน เมีย ลูก และอื่น ๆ ที่เป็นของผู้พูด จะต้องใช้คำง่าย ๆ ที่มีความหมายแล้ว ๆ
เป็นการแสดงความอ่อนน้อมถ่อมตน ตรงกันข้ามกับคำที่เรียกขานหรือพูดกับผู้อื่น จะต้องใช้
คำที่มีความหมายดี ๆ เพื่อเป็นการยกย่องนับถือ เช่น

⁸บรรจบ พันธุเมธา, "อันเนื่องด้วยชื่อ ชื่อญวน," สตรีสาร, ปีที่ 28 ฉบับที่
36-38 (ธันวาคม, 2518).

bi - nhên (บีเนียน บี = คำทอຍ หมายช้า เญิน = คน) = คนคำทอຍ
 หมายถึงข้าพเจ้าหรือตัวข้าพเจ้า คำนี้ใช้สำหรับเพื่อกษัตริย์ ซึ่งในปัจจุบันนี้คงมีใช้แต่
 ในภาษาหนังสือเท่านั้น

ngoc thê (ห่งอกเถ ห่งอก = หยก เถ = ร่าง) = ร่างหยก หมายถึง
 ทาน หรือตัวทาน คำนี้ใช้สำหรับเพื่อกษัตริย์ เจ้านาย หรือผู้ที่เรากองพูดด้วยความ
 ยกย่องควย

tú bà (ตุบ่า ทุ = สวยงาม งามสง่า บ่า = คุณ คุณนาย) = คุณนาย
 งามสง่า ใช้พูดกับสุภาพสตรีสูงศักดิ์ ซึ่งใช้ตรงกับคำ มาตามในภาษาอังกฤษนั่นเอง
 ส่วนการใช้คำสรรพนามกับบุคคลทั่วไปนั้น ก็มีคำกับการใช้คำที่แตกต่างกัน ซึ่งคำ
 พวกนี้สามารถบอกได้ทั้งเพศ พจน์ และฐานะ อาวุโส ทั้งของผู้พูด ผู้ฟัง และผู้ที่พูดถึง คำ
 ดังกล่าวได้แก่

1. การใช้สรรพนามบุรุษที่ 1 มี

ta (ตา) บางที่ใช้ chúng ta (จุงตา) = เรา, พวกเรา เป็นคำ
 ที่เจ้านายหรือข้าราชการใช้แทนตัวเอง

tôi (โตย) = ฉัน ความหมายของคำนี้คือ ข้า

lam tôi (หล่ามโตย) = เป็นข้า เมื่อใช้แทนตัวผู้พูดคือ เป็นคำ
 กลาง ๆ ใช้ได้แก่บุคคลทั่วไป

tao (ทาว) = กู ข้า เป็นคำที่ผู้ใหญ่พูดแทนตัวเอง

vua tôi (วัวโตย) = เจากับข้า

chúng tôi (จุงโตย) = พวกเรา รวมทั้งเขาและเรา

2. การใช้สรรพนามบุรุษที่ 2 มี

ngu 'oi (เงือย) = เจ้า เป็นคำที่ใช้คุยกับ ta เป็นคำที่เจ้านาย
 หรือข้าราชการใช้แก่คนที่ต่ำกว่า

mày (หมย) = มึง เจ้า แก เป็นคำที่ผู้ใหญ่พูดแก่ผู้น้อยหรือเด็ก

ông (อง) = บ่หรือตา แคว้งใช้แทนผู้ฟังหรือผู้ที่เรากำลังคุยที่ไม่รู้จัก

คุ้นเคย โดยมากเป็นชายสูงอายุ คำนี้ใช้คุยกับคำว่า tôi

3. การใช้สรรพนามบุรุษที่ 3 มี

ho (เขา) = เขา หมายถึงเขาทั้งหลาย ใช้กับคนทั่วไป

no (หนอ) = มัน หรือ เขา ใช้กับเด็กหรือสัตว์

may (ไหม) = มึง เจ้า แก เป็นคำที่ผู้ใหญ่พูดแก่ผู้น้อยหรือเด็ก

นอกจากคำสรรพนามที่ใช้ต่างกันตามฐานะและอาวุโสแล้ว ก็ยังมีการใช้ถ้อยคำบางอย่างเพื่อแสดงความสุภาพและยกย่อง คือ

1. คำว่า gin ถ้าใช้กับบุคคลทั่วไปใช้ว่า an (อัน) แต่ถ้าจะให้สุภาพ ใช้คำว่า dung (หฺยุง) แทน .

2. การพูดใหญ่ผู้อื่นทำอะไร ถ้าให้สุภาพจะมีคำว่า xin (ซิน) = ขอ ใช้เป็นคำนำหน้ากริยา ซึ่งเทียบเท่ากับคำว่า โปรด เช่น xin lây cho tôi một cái dia (ซินเหลยจอโตยโหมคกายเก็ย) = โปรดเอามาให้ฉันไหมหนึ่ง

3. xub loi (ซินโหลย) = ขอโทษ มักจะมีคำว่า òng (อง) bà (บา) หรือ cò (โก) ตามหลังด้วยเพื่อแสดงความสุภาพ

4. da (หฺยะ) เป็นคำขานรับ = จะ ค่ะ ครับ ใช้เป็นคำขานรับเวลาเรียกหรือคำรับเวลาตอบรับ แต่ถ้าจะให้สุภาพยิ่งขึ้น ใช้คำขานรับว่า vãng (เว็ง) หรือ vãng a (เว็งอะ เว็งหฺงะ) เป็นคำรับแสดงความสุภาพและความคารวะ มักจะใช้เมื่อผู้ใหญ่พูดด้วย เป็นเชิงนอบน้อมรับฟังโดยคุณธิ ใช้ได้ทั้งผู้หญิงผู้ชาย

ราชาศัพท์ในภาษามาเลย์

มาเลเซียเป็นประเทศที่มีการปกครองอันมีพระมหากษัตริย์เป็นประมุข และคนเอเซียด้วยกันนั้นมักจะมีลักษณะวัฒนธรรมที่คล้ายคลึงกัน มาเลเซียก็เป็นประเทศหนึ่งที่มีการใช้ภาษาตามลำดับชั้นของบุคคล ซึ่งจากการศึกษาหนังสือ A Guide to the Study of Malay⁹ และการสัมภาษณ์อาจารย์อาณัติ همانสนิท¹⁰ อาจารย์คณะอักษรศาสตร์

⁹Abdul Aziz Basha, A Guide to the Study of Malay (Penaug: Peninsular Publications, 1959), p. 7.

¹⁰สัมภาษณ์ อาจารย์ همانสนิท 12 กุมภาพันธ์ 2519

จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย พอสรูปการใช้ราชาศัพท์และรวบรวมคำราชาศัพท์ในภาษามาเลย
ได้ดังนี้

1. การใช้คำสรรพนาม มีหลักในการใช้ตามลำดับชั้นของบุคคลดังนี้

ลำดับชั้นของบุคคลที่ บุคคลผู้ทักทาย	สรรพนามบุรุษที่ 1 (ผู้ทัก)	สรรพนามบุรุษที่ 2 (ผู้ฟัง)	สรรพนามบุรุษที่ 3 (ผู้ถูกกล่าวถึง)
1. พระมหากษัตริย์	Patek (ปาเตะ) = ข้าพระพุทธเจ้า	Kebawatduli Tuanku; Duli Baginda Raja (เกราบว่าอิฎฐิตวานกู; อิฎฐิต บากินคา ราชา) = ไทฝ่าละอองธุลี พระบาท	Baginda (บากินคา) = พระองค์, ทาน
2. เจ้าฟ้า	Patek = ข้าพระ- พุทธเจ้า	Kebawah Duli Tuanku = ไทฝ่า พระบาท	Baginda, Beliau = พระองค์, ทาน
3. นายกรัฐมนตรี	Saya ; Hamba (ซาฮา ; ฮัมบา) กระผม ; กิฉัน	Tuan ; yang Mulia Tuan (ทวน; ยังมุลียา ทวน) = ทาน ไทเทา	Belian (เบลันเยา) = ทาน
4. คนสามัญ	Saya = ผม, กิฉัน	Awak ; Kamu (อาวะ, กามู) = คุณ	Dia ; Ia (ดิยา ; อียา) = เขาหรือเธอ
5. คนที่เสมอกัน และพุดกันด้วย ภาษาที่ไม่สุภาพ	Engkau = กู	Kamu = มึง	

2. การใช้คำที่ต่างกันอย่างตามลำดับชั้นของบุคคล

ในภาษามาเลย์นอกจากจะมีการใช้คำสรรพนามที่ต่างกันอย่างตามลำดับชั้นของบุคคลแล้ว การใช้คำบางคำก็ใช้ต่างกันอย่างด้วย ดังตัวอย่างต่อไปนี้

ตารางที่ 1 การใช้ราชาศัพท์ในภาษามาเลย์

ราชาศัพท์ตามลำดับชั้นของบุคคล		คำแปล
พระมหากษัตริย์และเจ้านาย	คนสามัญทั่วไป	
1. Putera (บุตร)	Anak (อานะ)	ลูกชาย
2. Istana (อิสตานา)	Tempat Kediaman (เทือนมัตเกอ กียามัน)	วัง, บ้าน
3. di puterakan (ตีบุตรากัน)	di-lahivkan (ดีลาฮิวกัน)	เกิด
4. mengurniakan (เมองรูนี ยากัน)	memberikan (เมอมเบอรืกัน)	ให้
5. berangkat (เบอร์อังกัต)	bertolak (เบือร์โทะละ)	ไป
6. gering (เงอริง)	Sakit (ซากิต)	ป่วย
7. mangkat (มังกัต)	mati; meninggal (มาตี ; เมอเนิงกัล)	ตาย
8. berkat himak (เบอร์กัต ฮิมัก)	berkat usaha (เบอร์กัต อุสาฮา)	ขอบคุณ

ราชาศัพท์ในภาษาไทยใหญ่

ภาษาไทยใหญ่ ในที่นี้หมายถึงภาษาของชนเผ่าไทยที่มีถิ่นฐานอยู่ในรัฐชาน ซึ่งยังรวมอยู่ในสหภาพพม่าปัจจุบันนี้ ชนเหล่านี้เรียกตัวเองว่า ไค ดินที่อยู่เรียก เมืองไค และภาษาที่พูดก็เรียก ความไค (= ความไทย คือ ภาษาไทย) ซึ่งต่างกันไปตามท้องถิ่น บางถิ่นก็ต่างกันมาก บางถิ่นก็ต่างกันเพียงเล็กน้อย ภาษาไทยใหญ่ที่กล่าวถึงนี้เป็นภาษาที่ใช้ในรัฐชานไค โดยจะยกตัวอย่างการใช้ราชาศัพท์เพียงบางคำเพื่อแสดงให้เห็นว่าภาษาไทยถิ่นอื่นนั้นก็มีลักษณะการใช้ราชาศัพท์เหมือนกัน เพียงแต่ไม่มากเท่าของไทยเท่านั้น¹¹

ราชาศัพท์ของไทยใหญ่มีทั้งคำที่ยืมมาจากพม่าและคำที่สร้างขึ้นเอง¹² เช่น

1. คำที่ยืมจากภาษาพม่า เช่น ชัก = ถวาย (ใช้กับเจ้าฟ้าหรือพระภิกษุสงฆ์)
ก้าม = ถวาย (ใช้กับ ชัก เป็น ชักก้าม) ป้าง = นิมนต์ หรืออัญเชิญ

2. สร้างคำขึ้นเอง โดยใช้วิธีประสมคำ เช่น

2.1 ใช้คำว่า เจ้า และ ข้า ประกอบ ได้แก่

สรรพนาม มัน (เขาคนเคี้ยวใช้กับคนสามัญ)

มันเจ้า (เขาคนเคี้ยว หมายถึงเจ้าฟ้า)

เขา (เขาทังหลาย ใช้กับคนสามัญ)

เขาเจ้า (เขาทังหลาย ใช้กับเจ้าฟ้า)

ข้า (ฉัน พุคกับคนสามัญ)

ข้าเจ้า (หม่อมฉัน ใช้เมื่อพูดกับเจ้าฟ้า)

สู (เธอ) สูเจ้า (คุณ หรือเธอทังหลาย ใช้เป็นคำ

สุภาพ)

¹¹บรรจบ พันธุเมธา, ลักษณะภาษาไทยใหญ่เทียบกับภาษาไทยกรุงเทพฯ (พระนคร. โรงพิมพ์ศิวิลพร, 2508), หน้า 1.

¹²เรื่องเดียวกัน, หน้า 13-15.

เฮา (เรา ไข่มุกคฤชคามปกติ)

เฮาซา (เราทั้งหลาย ไข่มุกเป็นคำสุภาพ หมายถึงข้าพเจ้า

กาย)

หรือพูดกับเด็ก ถ้าจะให้สุภาพของไข่มุก เมอ - อ (เมิง ถือเป็นคำหยาบ ไข่มุกเฉพาะผู้ใหญ่เรียก

คำรับ สำหรับคนสามัญทั่วไป ไข่มุกคำลงท้ายประโยคว่า ซ่า

2.2 ประสมกับคำพม่าบางคำ¹³ กลายเป็นคำราชาศัพท์ โดยมากไข่มุก

แคนตอ (โปรด ไข่มุกเป็นคำสุภาพทั่ว ๆ ไป)

เซตคอกซอ (บรรทม)

แคปอยคอก (เสวย)

ชอกคอกหม (ทรงเรียกหา)

เจ้าแมตอ (พระชนนี)

เจ้าคอก (เจ้าชาย หรือเจ้าฟ้า)

หญีกอก (พระอนุชา)

หญีมะตอ (พระขนิษฐา)

ส่วยคอก (พระญาติทั้งหลาย)

ราชาศัพท์ในภาษาเขมร¹⁴

ภาษาเขมร เป็นภาษาที่มีการใช้ราชาศัพท์มากพอ ๆ กับภาษาไทย ทั้งลักษณะการใช้ราชาศัพท์ที่มีส่วนที่คล้ายคลึงกันมาก วิธีการสร้างคำศัพท์ให้เป็นราชาศัพท์ก็คล้ายคลึงกัน

¹³ เรื่องเดียวกัน, หน้า 14.

¹⁴ สิทธา พิณจูวกล, "คำขอมในราชาศัพท์ไทย," ภาษาและหนังสือ, ปีที่ 6 ฉบับที่ 1 (ธันวาคม, 2512), หน้า 88-110.

ดังตัวอย่างต่อไปนี้ คือ

ตารางที่ 2 เปรียบเทียบราชาศัพท์ภาษาเขมรกับภาษาไทย

ภาษาเขมร		ภาษาไทย		ความหมาย
คำราชาศัพท์	คำสามัญ	คำราชาศัพท์	คำสามัญ	
พระอัยกา	ซีตา	พระโอยกา	ปู่, ตา	พ่อของพ่อ, พ่อของแม่
พระอัยกา	ซีอุน	พระโอยกี, พระโอยิกา	ย่า, ยาย	แม่ของพ่อ, แม่ของแม่
พระปิตุลา	มา หรือ โอปุทรม	พระปิตุลา, พระอาว	ลุง, อาว	พี่ชายของพ่อ, น้องชายของพ่อ
พระมาตุลา	โอปุทรม หรือ มา	พระมาตุลา	ลุง, น้า	พี่ชายของแม่, น้องชายของแม่
พระปิตุจฉา	มคายทม, มคายมิง	พระปิตุฉา	ป้า, อาว	พี่สาวของพ่อ, น้องสาวของพ่อ
พระมาตุจฉา	มคายทม, มคายมิง	พระมาตุฉา	ป้า, น้า	พี่สาวของแม่, น้องสาวของแม่
พระชนก, พระ วรปิกา	โอพุท	พระบิกร, พระชนก พระบิกา	พ่อ	พ่อ
พระมาตกา, พระ ชนนี	มกาย	พระมารกา, พระชนนี	แม่	แม่
พระเวียง, พระเขมรฐา	บอง	พระเขมรฐา	พี่ชาย	พี่ชาย

ตารางที่ 2 (ต่อ)

ภาษาเขมร		ภาษาไทย		ความหมาย
คำราชาศัพท์	คำสามัญ	คำราชาศัพท์	คำสามัญ	
พระอนุช	บอญบรูส	พระอนุชา	น้องชาย	น้องชาย
พระเวียม	บองสรี่	พระภคินี	พี่สาว	พี่สาว
พระอนุช	บอญสรี่	พระขนิษฐา	น้องสาว	น้องสาว
พระภาคิเนยย์	กมวยบรูส	พระนัคคา	หลานชาย	หลานชาย, หลานสาว
พระภาคิเนยยา	กมวยสตรี่		หลานสาว	(ลูกของพี่หรือน้อง)
พระนัคคา	เจาสรี่, เจา บรูส	พระนัคคา	หลานสาว, หลานชาย	หลานปู่, หลานย่า

นอกจากนี้การสร้างคำสามัญให้เป็นกิริยาราชศัพท์ก็มีส่วนที่คล้ายคลึงกัน เช่น การสร้างคำกิริยาที่เป็นราชศัพท์ เขมร ใช้คำว่า "ทรง" และ "ทรงพระ" นำหน้าคำสามัญ เช่นเดียวกับไทย เช่นคำว่า ทรงยก (ทรงยก) ทรงตั้ง (ทรงแต่งตั้ง) ทรงสอวาง (ทรงสร้าง) ทรงสำแดง (ทรงสำแดง) ทรงพระราชดำริห์ (ทรงพระราชดำริ) ทรงพระราชนิพนธ์ (ทรงพระราชนิพนธ์) ทรงพระราชทาน (ทรงพระราชมทาน)

ส่วนคำนามราชศัพท์ เขมรก็ใช้ "พระ" นำหน้าคำสามัญ เช่นเดียวกับไทย เช่น พระเกสา (พระเกษ) พระททยะ (พระททัย หรือพระเหตุทัย) พระโอสฐ (พระโอบฐ) พระสิริ (พระเศียร)

การใช้สรรพนาม เขมรมีการใช้คำสรรพนามแตกต่างกันตามลำดับชั้นของบุคคล ดังนี้

1. สรรพนามบุรุษที่ 1

ขุยมจาส (อญมจาส)	=	ข้าพเจ้า	ใช้กับบุคคลทั่วไป
ขุยมบาท (อญมบาท)	=	ข้าบาท	ใช้กับเจ้านาย
ขุยมปรบาท (อญมปรบาท)	=	ข้าพระบาท	ใช้กับเจ้าฟ้า
ขุยมกรณาจาส (อญมกรณาจาส)	=	เกล้ากระหม่อม	เกล้ากระหม่อม ข้าพระ- พุทธเจ้า ใช้กับภคินี หรือเจ้าฟ้า

2. สรรพนามบุรุษที่ 2

โลก (โลก)	=	พระองค์ ท่าน	ใช้กับพระสงฆ์
อนก (เนี้ยก)	=	คุณ หรือ ท่าน	ใช้กับบุคคลสามัญ หรือจะใช้นำหน้าชื่อ บุคคลก็ได้

ราชาศัพท์ในภาษาอังกฤษ

การใช้ราชาศัพท์นั้นไม่ได้มีใช้เฉพาะประเทศในแถบทวีปเอเชียเท่านั้น ในประเทศตะวันตกก็มีใช้ เช่นในประเทศอังกฤษ ฝรั่งเศส เป็นต้น

ประเทศอังกฤษเป็นประเทศที่มีการปกครองในระบอบประชาธิปไตย ซึ่งมีพระมหากษัตริย์เป็นประมุข ในภาษาอังกฤษจึงมีการใช้ถ้อยคำที่แสดงถึงความสุภาพ ความนอบน้อมเป็นพิเศษกับบุคคลที่มีฐานะสูง แตกต่างกันไปตามลำดับชั้นของบุคคล ตัวอย่างเช่น

คำว่า Your Majesty, His Majesty, Her Majesty, their Majesties
คำพวกนี้ใช้สำหรับพระมหากษัตริย์ และพระราชินี

คำว่า Your Grace, His Grace, Her Grace คำพวกนี้ใช้กับเจ้าฟ้า

คำว่า Your Royal Highness ใช้กับเจ้าฟ้าเช่นกัน เช่น เจ้าฟ้าหญิงแอนดรูว์

เป็นต้น

คำว่า Your Highness ใช้กับเจ้านายที่ชั้นต่ำกว่าเจ้าฟ้า

คำว่า Your Lordship, Your Ladyship ใช้กับผู้มียศชั้น Earl Lord.

หรือ Sir

คำทั้งหมดข้างต้นนี้ ใช้เรียกเป็นคำสรรพนามและใช้นำหน้าชื่อ หรือเป็น
คำลงท้ายคำพูดทักทาย เช่น

Her Royal Highness Princess Ann. (ใช้นำหน้าชื่อ)
What can I do for your ladyship? (ใช้เป็นสรรพนาม)
Yes, your highness. (ใช้เป็นคำลงท้ายคำพูด)
No, your lordship.

ราชาศัพท์ในภาษาฝรั่งเศส

ราชาศัพท์ในภาษาฝรั่งเศสก็คล้าย ๆ กับภาษาอังกฤษ เช่นมีคำว่า

Leur Majestés = Their Majesties พระมหากษัตริย์
Sa Majesté La reine = สมเด็จพระราชินี
Monseigneur = เป็นสรรพนามเรียกผู้มียศ และใช้เป็นคำลงท้าย
คำพูดทักทาย
Madame = เป็นสรรพนามเรียกสุภาพสตรีที่มีอาวุโส และใช้
เป็นคำลงท้ายคำพูดทักทาย

ราชาศัพท์ในภาษาไทย

ความเป็นมาของราชาศัพท์

เมืองไทยเรานั้นเริ่มมีการใช้ราชาศัพท์ครั้งแรกในสมัยใดไม่ปรากฏหลักฐาน
แน่นอน บรรจบ พันธุเมธา¹⁵ กล่าวว่า ราชาศัพท์เป็นเรื่องเกิดขึ้นภายหลัง หลังจากที่
การปกครองบ้านเมืองได้เปลี่ยนแปลงไปจากแบบพ่อปกครองลูก มาเป็นแบบเจ้าผู้ครองกับไพร่บ้าน
พลเมือง ซึ่งก็ย่อมหมายความว่า ราชาศัพท์คงเริ่มมีใช้ครั้งแรกในสมัยกรุงศรีอยุธยา แต่

¹⁵บรรจบ พันธุเมธา, ลักษณะภาษาไทย, เรื่องเดิม, หน้า 237-8.

สงวน อ้นคง¹⁶ ให้ข้อสันนิษฐานที่ต่างไป โดยสันนิษฐานว่า ราชาศัพทคงเกิดขึ้นครั้งแรกในสมัยพญาลิไท แห่งกรุงสุโขทัย เพราะมีหลักฐานปรากฏว่ามีการใช้ราชาศัพทบางแล้วในศิลาจารึกวัดศรีชุมและในวรรณคดีเรื่องไตรภูมิพระร่วง แต่ก้ไม่มีหลักฐานปรากฏว่าใ้มีระเบียบการใช้ราชาศัพทขึ้นในสมัยนั้น

ในสมัยพระเจ้าอู่ทองขึ้นครองราชสมบัติ พระองค์ได้ทรงตรากฎหมายว่าด้วยลักษณะพยานขึ้น ซึ่งในบางแห่งของกฎหมายฉบับนี้ก็ปรากฏการใช้ราชาศัพทเช่นกัน แต่ก้ยังไม่ปรากฏหลักฐานประกาศใช้ราชาศัพทเป็นทางการแต่อย่างใด¹⁷

ครั้งถึงแผ่นดินสมเด็จพระบรมไตรโลกนาถ พระองค์ได้ทรงวางข้อบัญญัติเกี่ยวกับพระราชฐานและราชวงศ์ขึ้นเป็นครั้งแรกเมื่อ พ.ศ. 2001 ชื่อว่า "กฎหมายเทียบบาล" และในกฎหมายฉบับนี้เองสมเด็จพระบรมไตรโลกนาถได้ทรงบัญญัติโดยค่าในการเพิกถอนไ้ทอนท้ายของกฎหมายเทียบบาล นับเป็นสมัยแรกที่มีการวางระเบียบการใช้ราชาศัพท¹⁸

ด้วยเหตุที่มีหลักฐานปรากฏเช่นนี้ จึงมีผู้สันนิษฐานกันว่าราชาศัพทคงจะเริ่มมีใช้ครั้งแรกในสมัยพญาลิไท หรือมีเด่นั้นก้เป็นในสมัยสมเด็จพระเจ้าอู่ทอง ผู้ที่มีความเห็นแตกต่างจากผู้อื่นคือ ม.ร.ว. แสงสุรย์ ลดาวัลย์¹⁹ สันนิษฐานว่าราชาศัพทน่าจะมีการใช้กันมานานแล้ว ก่อนสมัยพระยาลิไท และสมเด็จพระเจ้าอู่ทอง เพราะในรัชกาลทั้งสองนี้เป็นระยะเวลาที่ร่วมสมัยกัน คือ สมเด็จพระเจ้าอู่ทองขึ้นครองราชสมบัติในกรุงศรีอยุธยา ระหว่างปี พ.ศ. 1893-1912 และพระยาลิไททรงขึ้นครองราชย์ระหว่างปี พ.ศ. 1897-1919 เมื่อเป็นระยะเวลาร่วมสมัยกัน ถ้าฝ่ายหนึ่งฝ่ายใดคิดคำราชาศัพทขึ้นและอีกฝ่ายหนึ่งจะได้เขียนแบบตามย่อมเป็นไปได้ แต่ไม่ใช่ระยะเวลาอันสั้น เพราะการที่วัฒนธรรมแห่งหนึ่ง

¹⁶สงวน อ้นคง, เรื่องเดิม, หน้า 20-21.

¹⁷ม.ร.ว. แสงสุรย์ ลดาวัลย์, เรื่องเดิม, หน้า 3.

¹⁸สงวน อ้นคง, เรื่องเดิม, หน้า 24.

¹⁹ม.ร.ว. แสงสุรย์ ลดาวัลย์, เรื่องเดิม, หน้า 3-5.

จะเผยแพร่ไปอีกแห่งหนึ่งในสมัยก่อนที่การคมนาคมยังไม่เจริญนั้น ควรจะคงใช้เวลาานมาก ฉะนั้นราชาศัพท์น่าจะเริ่มมีการใช้กันบ้างแล้วก่อนที่จะถึงรัชสมัยของพระยาโลไทและสมเด็จพระเจ้าอุทอง ตามความคิดเห็นของ ม.ร.ว. แสงสุริย ลดาวัลย์ เห็นว่า ราชาศัพท์น่าจะเริ่มมีใช้กันตั้งแต่รัชสมัยของพ่อขุนรามคำแหง เพราะจากหลักฐานที่ปรากฏในหลักศิลาจารึกของพ่อขุนรามคำแหงนั้น แม้คำส่วนใหญ่จะเป็นคำสามัญก็ตาม แต่มีคำบางคำที่ทรงใช้คำธรรมคาบ และเปลี่ยนใช้คำซึ่งทรงเห็นว่าสุภาพกว่าบ้าง เช่น คำว่า "ไหว" ถ้าไหวดีก็ทรงใช้ว่า "ไหว" แต่ถ้าไหวพระ ทรงใช้ว่า "นม" การใช้คำสองลักษณะคือ คำสามัญบ้าง คำสุภาพบ้าง จึงน่าจะเป็นที่มาในการคิดใช้ราชาศัพท์ขึ้นมา

ในสมัยพ่อขุนรามคำแหงนี้ กรุงสุโขทัยแผ่อาณาเขตกว้างขวาง เมืองสุพรรณบุรี (หรือเมืองอุทอง) ก็ขึ้นอยู่กับกรุงสุโขทัย ฉะนั้นการที่ทางเมืองอุทองจะรับวัฒนธรรมทางภาษานี้ไว้จนปรากฏหลักฐานว่ามีการใช้ราชาศัพท์ในสมัยพระเจ้าอุทองนั้นก็ เป็นเรื่องที่เป็นไปได้ เพียงแต่ว่าในรัชสมัยพ่อขุนรามคำแหงนั้น ถ้อยคำที่ใช้เป็นราชาศัพท์คงมีไม่มากนัก แต่ในรัชสมัยต่อ ๆ มา มีการคิดถ้อยคำราชาศัพท์มากขึ้น บางทีก็เปลี่ยนแปลงไปบ้างบางประการตามลักษณะวิวัฒนาการทางภาษา และพระราชนิยมขององค์ประมุขในแต่ละรัชกาล

ที่มาของภาษาในราชาศัพท์²⁰

ราชาศัพท์ที่เราใช้กันอยู่ในปัจจุบันนี้ นอกจากที่เป็นคำภาษาไทยแท้แล้ว ยังมีคำภาษาต่างประเทศหลายภาษาที่เรานำมาดัดแปลงให้เป็นราชาศัพท์ สาเหตุที่เราต้องนำภาษาอื่นมาใช้เป็นราชาศัพท์ เพราะลักษณะภาษาไทยนั้นเป็นลักษณะภาษาคำโดดและมีคำใช้น้อย ฉะนั้นไทยเราจึงรับภาษาอื่นเข้ามาใช้ การที่รับเอาภาษาบาลีและสันสกฤตมาใช้ก็เนื่องจากได้รับอิทธิพลจากทางศาสนา ภาษาบาลีเป็นภาษาในพุทธศาสนา ภาษาสันสกฤตเป็นภาษาที่ใช้ในศาสนาพราหมณ์ ซึ่งคนไทยนั้นก็นับถือทั้งสองศาสนา และโดยที่มีวัตถุประสงค์สำคัญเพื่อเป็นการยกย่องให้เกียรติบุคคลที่เรานับถือ จึงนำภาษาในศาสนามาใช้กับบุคคลเหล่านั้น ส่วนภาษาเขมร ไทยได้รับอิทธิพลจากการติดต่อแลกเปลี่ยนวัฒนธรรมซึ่งกันและกัน

²⁰สงวน อึ้งคง, เรื่องเดิม, หน้า 7-11.

ประกอบกับความนิยมเลื่อมใสในไสยศาสตร์ เห็นคาถาอาคมต่าง ๆ ลงอักขระด้วยอักษรขอม ทำให้เข้าใจว่าอักษรขอมเป็นความศักดิ์สิทธิ์ เป็นของสูง จึงนำภาษาเขมรมาใช้เป็นราชาศัพท์ กว

ราชาศัพท์เป็นลักษณะอย่างหนึ่งของภาษา ซึ่งภาษาทุกภาษาย่อมมีแบบแผนและหลักเกณฑ์ในการใช้ภาษาทั้งสิ้น ราชาศัพท์ก็เช่นเดียวกัน มีแบบแผนและหลักเกณฑ์ที่สำคัญ ดังต่อไปนี้

1. การใช้คำสรรพนามและคำชานรับ

จากการศึกษาหนังสือการใช้ถ้อยคำ²¹ หนังสือหลักภาษาไทย²² และการสัมภาษณ์ พู่ รามางกูร²³ รองหัวหน้าแผนกพิธี กองศาสนูปถัมภ์ กรมการศาสนา ทำให้สรุปหลักการใช้คำสรรพนามและคำชานรับได้ดังนี้

²¹ ม.ล. ปีย์ มาลากุล, การใช้ถ้อยคำ (พระนคร: โรงพิมพ์พระจันทร์, 2513), หน้า 15-17.

²² พระยาอุปถัมภ์คิลปสาร, หลักภาษาไทย (พระนคร: ไทยวัฒนาพานิช, 2514), หน้า 173-175 และ 182.

²³ สัมภาษณ์ พู่ รามางกูร รองหัวหน้าแผนกพิธี กองศาสนูปถัมภ์ กรมการศาสนา 22 กันยายน 2518

ตารางที่ 3 การใช้สรรพนามและคำขานรับ

ฐานันดรศักดิ์ของบุคคล ที่เป็นผู้ฟัง	สรรพนามบุรุษที่ 1 ผู้พูด	สรรพนามบุรุษที่ 2 ผู้ฟัง	คำขานรับของผู้พูด	
			ผู้ชาย	ผู้หญิง
พระบาทสมเด็จพระเจ้า อยู่หัว และสมเด็จพระ บรมราชินีนาถ	ผู้ชาย ไชวาท์ ข้าพระพุทธเจ้า ผู้หญิง	ใต้ฝ่าละอองธุลี- พระบาท	พระพุทธเจ้าข้า พระพุทธเจ้าข้าขอรับ พระพุทธเจ้าข้าขอรับ ใต้เกล้าใต้กระหม่อม	พระพุทธเจ้าข้า เพคะเกล้า - ลนกระหม่อม
สมเด็จพระบรมราชินีใน รัชกาลก่อน สมเด็จพระ บรมโอรสาธิราช และ สมเด็จพระบรมราชชนนี	ผู้ชาย ไชวาท์ ข้าพระพุทธเจ้า ผู้หญิง	ใต้ฝ่าละออง พระบาท	พระพุทธเจ้าข้า พระพุทธเจ้าข้าขอรับ	พระพุทธเจ้าข้า เพคะ
สมเด็จพระเจ้าลูกเธอ และลูกยาเธอ	ผู้ชาย ไชวาท์ ข้าพระพุทธเจ้า ผู้หญิง	ใต้ฝ่าพระบาท	พระพุทธเจ้าข้า กระษัตริย์	พระพุทธเจ้าข้า เพคะ
พระบรมวงศานุ พระองคเจ้า	ผู้ชาย ไชวาท์ ข้าพระพุทธเจ้า ผู้หญิง	ใต้ฝ่าพระบาท	พระเจ้าข้า พะยะคะ กระหม่อม	เพคะ

ตารางที่ 3 (ต่อ)

ฐานันดรศักดิ์ของบุคคล ที่เป็นผู้ฟัง	สรรพนามบุรุษที่ 1		สรรพนามบุรุษที่ 2		คำขานรับของผู้ฟัง	
	ผู้ชาย	ผู้หญิง	ผู้ชาย	ผู้หญิง	ผู้ชาย	ผู้หญิง
พระเจ้าวรวงศ์เธอ พระ วรวงศ์เธอที่ทรงกรม และ ไม่ทรงกรม หม่อมเจ้า	ผู้ชาย	เกล้ากระหม่อม	ฝ่าพระบาท	พระยะคะ	เพคะ	
	ไชวำ					
	ผู้หญิง	เกล้ากระหม่อมฉัน		กระหม่อม		
	ผู้ชาย	กระหม่อม		กระหม่อม		
สมเด็จพระสังฆราชเจ้า	ไชวำ		ฝ่าพระบาท			
	ผู้หญิง	หม่อมฉัน				
	ผู้ชาย					
	ไชวำ	ข้าพระพุทธเจ้า	ใต้ฝ่าพระบาท	พระพุทธเจ้าข้า	พระพุทธเจ้าข้า	
สมเด็จพระสังฆราช	ผู้ชาย	เกล้ากระหม่อม	ฝ่าพระบาท	พระยะคะ	เพคะ	
	ไชวำ					
	ผู้หญิง	เกล้ากระหม่อมฉัน		กระหม่อม		

ตารางที่ 3 (ต่อ)

ฐานันดรศักดิ์ของบุคคล ที่เป็นผู้ฟัง	สรรพนามบุรุษที่ 1 ผู้พูด	สรรพนามบุรุษที่ 2 ผู้ฟัง	คำขานรับของผู้พูด	
			ผู้ชาย	ผู้หญิง
สมเด็จพระราชาคณะ	ผู้ชาย ธรรมดา ไชวรา	พระคุณเจ้า	ขอรับธรรมดา	เจ้าคะ
พระราชาคณะ	ผู้หญิง คิณัน ผู้ชาย ธรรมดา ไชวรา	พระคุณท่าน	ขอรับธรรมดา	เจ้าคะ
พระครู และพระภิกษุสงฆ์ ทั่วไป	ผู้หญิง คิณัน ผู้ชาย ธรรมดา ไชวรา	ท่าน	ครับ	คะ
ผู้มีอาวุโสสูง	ผู้หญิง คิณัน ผู้ชาย ธรรมดา, ธรรมดา ไชวรา	ท่าน	ครับ	คะ
สุภาพชนทั่วไป	ผู้หญิง คิณัน ผู้ชาย ธรรมดา ไชวรา ผู้หญิง คิณัน	คุณ	ครับ	คะ

118121094

การใช้สรรพนามบุรุษที่ 1 คือพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวและสมเด็จพระบรมราชินีนาถ ในราชสำนักในสมัยรัชกาลที่ 5 บรรดาเจ้านายฝ่ายใน พระสนม กำนัล และสุภาพสตรีบรรดาศักดิ์ที่ใกล้ชิดเบื้องพระยุคลบาทหรือบุคคลที่ทรงรู้จักคุ้นเคยกันเป็นอย่างดี จะไม่ใช้สรรพนามแทนตัวเองว่า "ข้าพระพุทธเจ้า" หากแต่ใช้ว่า "เกล้ากระหม่อม" แทน และใช้ "หม่อมฉัน" กับเจ้านายคั้งแต่ชั้นสมเด็จพระเจ้าฟ้าจนถึงชั้นหม่อมเจ้า²⁴

แต่ถ้าเป็นบุคคลที่พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวและสมเด็จพระบรมราชินีนาถไม่ได้อบรมรู้จักคุ้นเคยแล้ว ไม่สมควรที่ผู้กราบบังคมทูลจะใช้คำลาลอง ควรใช้ตามแบบแผนคือ "ข้าพระพุทธเจ้า" จะเป็นการเหมาะสมมากกว่า

การใช้คำขานรับสำหรับพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวและสมเด็จพระบรมราชินีนาถนั้น คำราราชาศัพท์เขียนไว้ไม่ตรงกัน บางเล่มก็ให้ใช้ "พระพุทธเจ้าข้าขอรับใต้เกล้าใต้กระหม่อม" แต่บางเล่มก็ให้ใช้ "พระพุทธเจ้าข้าขอรับ รับใต้เกล้าใต้กระหม่อม" เดิมคำว่า "รับ" ขึ้นมาอีกคำหนึ่ง ในพจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถานปี 2492 เขียนไว้ว่า พระพุทธเจ้าข้า พระพุทธเจ้าข้าขอรับ พระพุทธเจ้าข้าขอรับใต้เกล้าใต้กระหม่อม เป็นคำขานรับพระเจ้าแผ่นดิน เมื่อพจนานุกรมว่าดังนี้ คำที่ถูกคัดลอกก็คือคำว่า "พระพุทธเจ้าข้าขอรับใต้เกล้าใต้กระหม่อม" ไม่ใช่ "พระพุทธเจ้าข้าขอรับ รับใต้เกล้าใต้กระหม่อม"

"พระพุทธเจ้าข้า" เป็นคำขานรับที่ใช้กันอยู่โดยทั่วไป และพระพุทธเจ้าข้าขอรับ เป็นคำขานรับที่ใช้กันในราชการทหาร แบบอย่างการกรวยบังคมทูลรายงานของทหารทางราชการกำหนดให้ใช้คำขานรับว่า "พระพุทธเจ้าข้าขอรับ" ทั้งสิ้น²⁵

ส่วนคำว่า "พระพุทธเจ้าข้าขอรับใต้เกล้าใต้กระหม่อม" นั้นมักจะไม่นำมาใช้ในการขานรับตามธรรมดา หากแต่นำมาใช้ในการขานรับเมื่อได้รับพระราชทานกระแสพระราชดำรัสชัดเจนแล้ว ซึ่งมีความหมายว่าผู้นั้นได้รับพระราชกระแสไว้ด้วยความเทิดทูนอย่างยิ่ง²⁶

²⁴ สัมภาษณ์ เจ้าจอม ม.ร.ว. สักดิ์ ลดาวัลย์ 4 กรกฎาคม 2518

²⁵ สัมภาษณ์ ม.ร.ว. แสงสุรีย์ 14 มิถุนายน 2518

²⁶ ราชมาตพ, ราชาศัพท์ฉบับสมบูรณ์ (พระนคร: บรรณาคาร, 2508), หน้า 95.

คำราราชาศัพท์หลายเล่มได้นำการใช้คำว่า "พระพุทธเจ้าชาชอรับใส่เกล้าใส่กระหม่อม" ว่าใช้ในการกราบบังคมทูล ขอความที่ใดขอสิ่งใดเนื่องกัน หรือเป็นการตอบพระราชปุจฉา ให้ใช้คำนี้ขึ้นต้นข้อความที่กราบบังคมทูล เช่น มีพระราชปุจฉาว่าพระภิกษุสงฆ์กำลังทำอะไร ไทกราบบังคมทูลว่า

"พระพุทธเจ้าชาชอรับใส่เกล้าใส่กระหม่อม พระภิกษุสงฆ์กำลังรับพระราชทานฉัน พระพุทธเจ้าชา" ทั้งนี้เป็นต้น ตามความคิดของผู้เขียนวิทยานิพนธ์เห็นว่า ไม่น่าจะใช้ เช่นนี้ เพราะเป็นการเยิ่นเย้อเสียเวลา ควรกราบบังคมทูลขอความไปเลยไม่ต้องใช้ "พระพุทธเจ้าชาชอรับใส่เกล้าใส่กระหม่อม" เป็นคำขึ้นต้น

คำชานของสครีไฉว่า "พระพุทธเจ้าชา" เช่นเดียวกับผู้ชายซึ่งเป็นการชานรับ โดยทั่วไป แต่ถาเป็นในพระราชสำนักซึ่งล้วนผู้ใกล้ชิดเบื้องพระยุคลบาท หรือเป็นผู้ที่ทรงคุณเคยใช้ "เพคะ ล้นเกล้าลนกระหม่อม" หรือ "เพคะ" ก็ได้²⁷

2. การใช้คำขึ้นต้นและคำลงท้าย²⁸

การกราบบังคมทูล กราบทูล ทูล และการพูดอย่างเป็นทางการในงานพิธีต่าง ๆ มีแบบแผนการใช้คำขึ้นต้นและคำลงท้ายคำพูดตามฐานันดรศักดิ์ของบุคคลดังนี้

²⁷ สงวน อึ้งคง, เรื่องเดิม, หน้า 151.

²⁸ สัมภาษณ์ ม.ร.ว. แสงสุรีย์ ลดาวัลย์ วันเดียวกัน

ตารางที่ 4 การใช้คำขึ้นต้นและคำลงท้าย

ฐานันดรศักดิ์ของบุคคล	คำขึ้นต้น	คำลงท้าย
พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว	ขอเดชะฝ่าละอองธุลีพระบาท	ทวยเกล้าทวยกระหม่อม
สมเด็จพระบรมราชินีนาถ	ปกเกล้าปกกระหม่อม ขอเดชะฝ่าละอองธุลีพระบาท	ขอเดชะ ทวยเกล้าทวยกระหม่อม
สมเด็จพระบรมราชินีในรัชกาล ก่อน	ขอพระราชทานกราบบังคมทูล ทราบบ้างของพระบาท	ทวยเกล้าทวยกระหม่อม
สมเด็จพระบรมโอรสาธิราช	ขอพระราชทานกราบบังคมทูล ทราบบ้างของพระบาท	ทวยเกล้าทวยกระหม่อม
สมเด็จพระบรมราชชนนี	ขอพระราชทานกราบบังคมทูล ทราบบ้างของพระบาท	ทวยเกล้าทวยกระหม่อม
สมเด็จพระเจ้าลูกเธอและ ลูกยาเธอ	ขอพระราชทานกราบทูลทราบบ้าง ฝ่าพระบาท	
พระบรมวงศ์ชั้นพระองค์เจ้า	ขอประทานกราบทูลใต้ฝ่า พระบาท	
พระเจ้าวรวงศ์เธอ และพระ วรวงศ์ที่ทรงกรม	กราบทูลฝ่าพระบาท	
พระวรวงศ์เธอและหม่อมเจ้า	ทูลฝ่าพระบาท	
สมเด็จพระสังฆราชเจ้า	ขอประทานกราบทูลใต้ฝ่า พระบาท	
พระภิกษุสงฆ์	นมัสการ	
ผู้มีอาวุโสสูง	กราบเรียน หรือ เรียน	
สุภาพชนทั่วไป	เรียน	

ในการกราบบังคมทูลต่อพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวและสมเด็จพระบรมราชินีนาถ ถ้าผู้กราบบังคมไม่ได้เป็นผู้ที่อยู่ใกล้ชิดเบื้องพระยุคลบาท จนเป็นบุคคลที่ทรงคุ้นเคยแล้ว ผู้กราบบังคมทูลควรจะใช้คำกราบบังคมทูลให้ตรงทราบดีชื่อ สกุล ตำแหน่งหน้าที่การงานของตนด้วย คือใช้คำกราบบังคมทูลว่า

"ขอเดชะฝ่าละอองธุลีพระบาทปกเกล้าปกกระหม่อม ข้าพระพุทธเจ้า (ชื่อ สกุล และตำแหน่งหน้าที่การงาน) ..."

การเขียนคำขึ้นต้นและคำลงท้ายตามแบบในตารางที่ 2 เป็นแบบที่นิยมใช้กันอย่าง เป็นทางการ และใช้เฉพาะเมื่อเริ่มคำพูดครั้งแรก แต่ถาเป็นการตอบพระราชบัญชา พระ ปรุจฉาหรือสนทนากัน ไม่นิยมใช้คำขึ้นต้นลงท้ายตามแบบ เพราะจักทำให้เขียนเยิ่นเย้อเสียเวลา นิยมใช้ในลักษณะคำพูดที่เป็นการสนทนากันตามธรรมดา แต่ใช้ราชาศัพท์ใหญ่ถูกต้องเหมาะสม กับฐานะครุฑศักดิ์ของผู้ที่เราพูดด้วย

ในการกราบบังคมทูลต่อพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวนั้น มีบางกรณีที่จะต้องใช้ ข้อความบางจำพวก ซึ่งได้กำหนดไว้เป็นแบบแผน ใช้ขึ้นต้นข้อความที่จะกราบบังคมทูลพระ กรูณา กรณีเหล่านั้นคือ²⁹

1. ถ้าจะกราบบังคมทูลถึงความสะอึกส่าย หรือความรอกพันอันตรายของตน ให้ใช้คำนำว่า "ขอเดชะพระบารมีพระบารมีปกเกล้าปกกระหม่อม" แล้วจึงกราบบังคมทูล ข้อความต่อไป
2. ถ้าจำเป็นจะต้องกราบบังคมทูลพระกรูณาถึงข้อความอันหยาบหรือน่าเกลียด ให้ใช้คำนำว่า "ไม่ควรจะกราบบังคมทูลพระกรูณาหามิได้" แล้วจึงกราบบังคมทูลข้อความ นั้นต่อไป
3. ถ้าจะกราบบังคมทูลพระกรูณาถึงการที่ไต่หาพลาดทำผิด ไต่หาที่ไม่ควรทำ ให้ ใช้คำนำว่า "พระราชอาญาไมพบนเกล้าพนกระหม่อม" แล้วจึงกราบบังคมทูลถึงข้อความนั้น ๆ

²⁹กรมศิลปากร, เรื่องมหาคเล็ก, พิมพ์เป็นอนุสรณ์ในงานพระราชทานเพลิงศพ นายใหญ่ และนางนิวาพรรณ ฉันทนิมิ (พระนคร: โรงพิมพ์ท่าพระจันทร์, 2518), หน้า 28-30.

4. ถ้าจะกราบบังคมทูลพระกรุณาในข้อความซึ่งเป็นการขอร้องต่าง ๆ ให้ใช้คำว่า "ขอพระบารมีปกเกล้าปกกระหม่อมเป็นที่พึ่ง" คำนำเช่นนี้จะใช้เป็นคำส่งเมื่อได้กราบบังคมทูลพระกรุณาข้อความแล้วก็ใช้ได้เหมือนกัน

5. ถ้าจะกราบบังคมทูลพระกรุณาเป็นการขอบพระเดชพระคุณให้ใช้คำว่า "พระเดชพระคุณเป็นล้นเกล้าล้นกระหม่อม" หรือ "พระเดชพระคุณหาที่สุคติใด" เป็นคำนำหรือคำส่งแล้วแต่จะประกอบความให้สมควร

6. ถ้าจะกราบบังคมทูลพระกรุณาเป็นความกลาง ๆ เพื่อจะโค้งทรงเลือกอย่างใดอย่างหนึ่ง ให้ใช้คำว่า "แล้วแต่จะทรงพระกรุณาโปรดเกล้าโปรดกระหม่อม" เป็นคำรับหรือคำส่งข้อความนั้น ๆ

7. ถ้าจะกราบบังคมทูลพระกรุณาเป็นการขออนุญาตกระทำสิ่งใด ให้ใช้คำว่า "ขอพระราชทานพระบรมราชานุญาต"

8. ถ้าจะกราบบังคมทูลพระกรุณาถึงการที่ตนใคร่ ให้ใช้คำว่า "ทราบบเกล้าทราบบกระหม่อม"

9. ถ้าจะกราบบังคมทูลพระกรุณาถึงการกระทำสิ่งใดถวาย ให้ใช้คำว่า "สนองพระเดชพระคุณ"

10. ถ้าจะกราบบังคมทูลพระกรุณาขอเฝ้า หรือขอถวายสิ่งใด ให้ใช้คำว่า "ขอพระราชทานพระบรมราชวโรกาส"

ข้อความที่กล่าวมาข้างต้นนี้เป็นข้อความที่คำราชาศัพท์กำหนดให้ใช้กับพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวเท่านั้น แต่เมื่อในปัจจุบันนี้เราใช้ถ้อยคำในการกราบบังคมทูลต่อสมเด็จพระนางเจ้าพระบรมราชินีนาถ เช่นเดียวกับพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวแล้ว ฉะนั้นข้อความดังกล่าวจึงใช้กราบบังคมทูลต่อสมเด็จพระบรมราชินีนาถได้ ยกเว้นคำว่า "ขอพระราชทานพระบรมราชานุญาต" และ "ขอพระราชทานพระบรมราชวโรกาส" เท่านั้น จะคงเปลี่ยนไว้ว่า ขอพระราชทานพระราชนุญาต และขอพระราชทานพระราชวโรกาสแทน

ส่วนเจ้านายอื่น ๆ นั้น คำราชาศัพท์ไม่ได้กำหนดไว้ว่า ในกรณีดังกล่าวข้างต้นควรใช้ถ้อยคำอย่างไร ทั้งก็มีได้มีกำหนดห้ามใช้ถ้อยคำเหล่านี้กับเจ้านาย ฉะนั้นถ้าจะนำถ้อยคำเหล่านี้มาใช้กับเจ้านายที่ทรงศักดิ์สูง ก็จะเป็นการถวายพระเกียรติท่าน แต่ก็ไม่ควรใช้ให้

เหมือนถ้อยคำที่ใช้กราบบังคมทูลพระกรุณาทั้งหมด ควรใช้ถ้อยคำลดหลั่นลงบ้าง มากน้อยตามพระเกียรติยศของเจ้านายแต่ละพระองค์ ดังเช่นในกรณีต่อไปนี้คือ

1. ถ้าจะกราบบังคมทูลถึงความสะทวักสบายหรือความรอกพันอันตรายต่อสมเด็จพระบรมโอรสาธิราช สมเด็จพระบรมราชชนนี และสมเด็จพระเจ้าฟ้า ก็อาจใช้ว่า "ด้วยพระบารมีปกเกล้าปกกระหม่อม"

2. ถ้าเป็นข้อความที่เป็นการกล่าวรำลึกในพระคุณ ถ้ากราบบังคมทูลต่อสมเด็จพระบรมโอรสาธิราช สมเด็จพระบรมราชชนนี อาจใช้ว่า "พระกรุณาธิคุณล้นเกล้าล้นกระหม่อม" หรือจะใช้เหมือนพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวและสมเด็จพระบรมราชินีนาถว่า "พระมหากุณาธิคุณล้นเกล้าล้นกระหม่อม" ก็ได้

สำหรับสมเด็จพระเจ้าฟ้า ควรใช้ว่า "พระกรุณาธิคุณล้นเกล้า หรือพระกรุณา
ล้นเกล้า"

3. ถ้าเป็นข้อความที่จะกล่าวถึงการที่ได้ทำผิดพลาดโดยกล่าวเป็นเชิงขอพระราชทานอภัยโทษ ถ้ากราบบังคมทูลต่อสมเด็จพระบรมโอรสาธิราช สมเด็จพระบรมราชชนนี ควรใช้ว่า "พระราชอาญาไม่พนเกล้า" และถ้าใช้กับสมเด็จพระเจ้าฟ้า ควรใช้ว่า "พระอาญาไม่พนเกล้า"

4. ถ้าเป็นข้อความที่กล่าวเพื่อขออนุญาตกระทำการหนึ่งสิ่งใด ถ้ากราบบังคมทูลต่อสมเด็จพระบรมโอรสาธิราช สมเด็จพระราชชนนี ควรใช้ว่า "ขอพระราชทานพระราชนุญาต" ถ้าเป็นสมเด็จพระเจ้าฟ้า ควรใช้ว่า "ขอพระราชทานพระอนุญาต" เจ้านายอื่น ๆ ใช้ "ขอประทานพระอนุญาต"

5. ถ้าเป็นข้อความที่กล่าวเพื่อขอโอกาสกระทำการหนึ่งสิ่งใด ถ้ากราบบังคมทูลต่อสมเด็จพระบรมโอรสาธิราช สมเด็จพระราชชนนี ให้ใช้ว่า "ขอพระราชทานพระราชวโรกาส" สมเด็จพระเจ้าฟ้าควรใช้ว่า "ขอพระราชทานพระวโรกาส"³⁰

3. การใช้คำขึ้นต้น-ลงท้ายในการเขียนหนังสือ

ในการเขียนหนังสือนั้นทางสำนักพระราชวังได้กำหนดให้ใช้คำขึ้นต้น-ลงท้ายตามลำดับชั้นของบุคคล ดังนี้³¹

ตารางที่ 5 การใช้คำขึ้นต้น-ลงท้ายในการเขียนหนังสือ

ฐานันดรศักดิ์ของบุคคล	คำขึ้นต้น	คำลงท้าย
พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว สมเด็จพระบรมราชินีนาถ	ขอเดชะฝ่าละอองธุลีพระบาท ปกเกล้าปกกระหม่อม ข้า- พระพุทธเจ้า (ออกชื่อ) ขอ พระราชทานพระบรมราช วโรกาส กราบบังคมทูลพระ กรุณาทราบฝ่าละอองธุลีพระบาท	ควรมิควรรแล้วแต่จะทรง พระกรุณาโปรดเกล้าโปรด กระหม่อม ขอเดชะ ข้าพระพุทธเจ้า..... (ลงชื่อ)..... หรือข้าพระ พุทธเจ้า..... (ลงชื่อ)ขอเดชะ ก็ได้
สมเด็จพระบรมราชินีนาถ ในรัชกาลก่อน	ขอพระราชทานกราบบังคมทูล (ออกพระนาม).....	ควรมิควรรแล้วแต่จะทรง พระกรุณาโปรดเกล้าโปรด กระหม่อม ข้าพระพุทธเจ้า
สมเด็จพระบรมโอรสาธิราช สมเด็จพระบรมราชชนนี	ขอประทานกราบทูล..... (ออกพระนาม)..... ทราบ ฝ่าพระบาท (ลงชื่อ).....
สมเด็จพระเจ้าลูกเธอและ ลูกยาเธอ	ขอประทานกราบทูล..... (ออกพระนาม)..... ทราบ ฝ่าพระบาท	ควรมิควรรแล้วแต่จะโปรด เกล้าโปรดกระหม่อม ข้าพระพุทธเจ้า..... (ลงชื่อ).....
พระบรมวงศ์ชั้นพระองค์เจ้า	ขอประทานกราบทูล..... (ออกพระนาม)..... ทราบ ฝ่าพระบาท	ควรมิควรรแล้วแต่จะโปรด เกล้าโปรดกระหม่อม (ลงชื่อ).....

ตารางที่ 5 (ต่อ)

ฐานันดรศักดิ์ของบุคคล	คำขึ้นต้น	คำลงท้าย
พระเจ้าวรวงศ์เธอ และพระ วรวงศ์ที่ทรงกรม	กราบทูล (ออกพระนาม) ทราบบฝ่าพระบาท	ควรมิควรแล้วแต่จะโปรด (ลงชื่อ).....
พระวรวงศ์เธอ	ทูล (ออกพระนาม) ทราบ	ควรมิควรแล้วแต่จะโปรด (ลงชื่อ).....
หม่อมเจ้า	ทูล (ออกพระนาม) ทราบ ฝ่าพระบาท	แล้วแต่จะโปรด (ลงชื่อ).....
สมเด็จพระสังฆราชเจ้า	ขอประทานกราบทูล.....	ควรมิควรแล้วแต่จะโปรด เกล้าโปรดกระหม่อม (ลงชื่อ).....
สมเด็จพระสังฆราช	กราบทูล.....	ควรมิควรแล้วแต่จะโปรด
สมเด็จพระราชาคณะ	นมัสการ.....	ขอนมัสการด้วยความเคารพ อย่างยิ่ง
กรรมการมหาเถรสมาคม		
พระราชาคณะ	นมัสการ.....	ขอนมัสการด้วยความเคารพ อย่างสูง
พระภิกษุสงฆ์ทั่วไป	นมัสการ.....	ขอนมัสการด้วยความเคารพ
ประธานองคมนตรี		
นายกรัฐมนตรี	กราบเรียน....	ขอแสดงความนับถืออย่างยิ่ง
ประธานสภาผู้แทนราษฎร		
องคมนตรี รองนายกรัฐมนตรี		
รัฐมนตรี รองประธานสภา ผู้แทนราษฎร	เรียน	ขอแสดงความนับถืออย่างยิ่ง

ตารางที่ 5 (ต่อ)

ฐานันดรศักดิ์ของบุคคล	ค่าขึ้นตน	ค่าลงทาย
ปลัดกระทรวง อธิบดี หรือ ตำแหน่งเทียบเท่าผู้ว่าราชการ จังหวัด และสมาชิกสภาผู้แทน ราษฎร	เรียน	ขอแสดงความนับถืออย่างสูง
บุคคลนอกจากนี้ หรือทั่วไป	เรียน	ขอแสดงความนับถือ

ตารางการใช้ค่าขึ้นตนและค่าลงทายนี้ ถัดคล้ายกับตารางค่อทายในระเบียบสำนัก
นายกรัฐมนตรี ว่าด้วยงานสารบรรณ พ.ศ. 2506 นั้นเอง แต่มีที่ผิดกันบ้างเล็กน้อยดังนี้

1. ในระเบียบว่าด้วยงานสารบรรณนั้นไม่มีการใช้ค่าขึ้นตนลงทายสำหรับสมเด็จพระ
บรมราชชนนี มีแต่สมเด็จพระราชชนนี เพราะในสมัยที่ตราระเบียบนั้น สมเด็จพระ
บรมราชชนนีทรงดำรงพระยศเป็นพระราชชนนีเท่านั้น เมื่อทรงดำรงพระอิสริยยศสูงขึ้น
การใช้ลดค่าในการขึ้นตนลงทายค่ากราบบังคมทูลจึงต่างไปจากเดิม โดยใช้เสมอสมเด็จพระ
บรมราชินีในรัชกาลก่อน และสมเด็จพระบุพราช

2. การใช้ค่าขึ้นตนตามระเบียบงานสารบรรณ ใช้คำว่า ทรงทราบฝ่าละอองธุลี
พระบาท ทรงทราบฝ่าละอองพระบาท และ ทรงทราบฝ่าพระบาท ซึ่งการใช้เช่นนี้เป็นสิ่ง
ที่ไม่ถูกต้องตามประกาศที่พระบาทสมเด็จพระจอมเกล้าเจ้าอยู่หัวทรงห้ามไม่ใช้คำว่า "ทรง"
นำหน้ากริยาที่เป็นราชาศัพท์บางคำ เช่น ทราบใต้ฝ่าละอองธุลีพระบาท เสด็จพระราช
ดำเนิน เสด็จนั่ง เสด็จยืน เข้าที่พระบรมมหาราชวัง³² เป็นต้น

³²ประชุมประกาศรัชกาลที่ 4 พ.ศ. 2408-2411 (พระนคร: องค์การคำ
คุณสภา, 2504), หน้า 191.

การใช้คำขึ้นต้นในการเขียนหนังสือกราบบังคมทูลต่อพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวนั้น ในสมัยก่อนไม่ได้ใช้คำขึ้นต้นดังแบบในตารางนี้ แต่ขึ้นต้นด้วยชื่อผู้เขียนหนังสือกราบบังคมทูลดังนี้

"ข้าพระพุทธเจ้า.....(ออกชื่อ ตำแหน่งหน้าที่การงาน) ขอพระราชทานกราบบังคมทูลพระกรุณาทราบฝ่าละอองธุลีพระบาท....."³³

ปัจจุบันนี้แบบแผนเปลี่ยนไปโดยให้นำแบบการกราบบังคมทูลด้วยวาจา คือ "ขอเฝ้าฝ่าละอองธุลีพระบาทปกเกล้าปกกระหม่อม" มาใช้เป็นคำขึ้นต้นการเขียนหนังสือกราบบังคมทูลด้วย การเปลี่ยนแปลงไปเช่นนี้ไม่มีหลักฐานปรากฏว่าเริ่มเปลี่ยนเมื่อใด เพราะเหตุไร

แบบการจำหน่ายของ

ตำราราชาศัพท์ต่าง ๆ ที่มีอยู่ในปัจจุบันนี้ กล่าวถึงแบบของการจำหน่ายของไม่ตรงกัน ประกอบกับแบบแผนต่าง ๆ ได้เปลี่ยนแปลงไปบ้าง ในที่นี้จึงให้นำแบบการจำหน่ายของซึ่งเป็นระเบียบของสำนักพระราชวังมากล่าวไว้³⁴ ดังนี้คือ

³³กรมศิลปากร, ข้าราชการในกรมมหาดเล็ก, พิมพ์ในงานพระราชทานเพลิงศพ พระยาเทเวศรวงศ์วิวัฒน์ (พระนคร: โรงพิมพ์กรมแผนที่ทหารบก, 2500), หน้า 66.

³⁴สัมภาษณ์ ม.ร.ว. แสงสุรีย์ ลดาวัลย์ วันเดียวกัน

ตารางที่ 6 แบบการเจ้าหน้าที่ของ

ลำดับฐานันดรศักดิ์ของบุคคลที่เป็นผู้รับหนังสือ	แบบการเจ้าหน้าที่ของ
<p>พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว และสมเด็จพระบรมราชินี</p> <p>สมเด็จพระบรมราชินีในรัชกาลก่อน สมเด็จพระบรมโอรสาธิราช และสมเด็จพระบรมราชชนนี</p> <p>สมเด็จพระเจ้าลูกเธอ และลูกยาเธอ พระเจ้ายมวงศ์ชนพระองค์เจ้า พระเจ้าวรวงศ์เธอ และพระวรวงศ์เธอ (ที่ทรงกรม)</p> <p>พระวรวงศ์เธอ (ที่มีไต่ทรงกรม) และหม่อมเจ้า</p> <p>สมเด็จพระสังฆราชเจ้า</p> <p>สมเด็จพระสังฆราช</p> <p>พระภิกษุสงฆ์</p> <p>ประธานองคมนตรี นายกรัฐมนตรี</p> <p>ประธานสภาผู้แทนราษฎร</p> <p>องคมนตรี รองนายกรัฐมนตรี รัฐมนตรี</p> <p>รองประธานสภาผู้แทนราษฎร</p> <p>ปลัดกระทรวง อธิบดี ผู้ว่าราชการจังหวัด</p> <p>สมาชิกสภาผู้แทนราษฎร</p> <p>บุคคลทั่วไป</p>	<p>ขอพระราชทานทูลเกล้าทูลกระหม่อมถวาย ขอเคชะ</p> <p>ขอพระราชทานกราบบังคมทูล (ออกพระนาม)</p> <p>ขอพระราชทานกราบทูล (ออกพระนาม)</p> <p>ขอประทานกราบทูล (ออกพระนาม)</p> <p>กราบทูล (ออกพระนาม)</p> <p>ทูล (ออกพระนาม)</p> <p>ขอประทานกราบทูล (ออกพระนาม)</p> <p>กราบทูล (ออกพระนาม)</p> <p>นมัสการ</p> <p>กราบเวียน</p> <p>เวียน</p> <p>เวียน</p> <p>เวียน</p>

การเขียนหนังสือกราบบังคมทูลพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวและสมเด็จพระบรมราชินีนาถนั้น เวลาเขียนหน้าของไมคองออกพระนามพระองค์ท่าน ไซ้แค่เพียงว่า "ขอพระราชทานทูลเกล้าทูลกระหม่อมถวาย ขอเคชะ" เท่านั้น ราชศัพท์บางเล่มกล่าวว่า ถ้าเป็นหนังสือกราบบังคมทูล สมเด็จพระนางเจ้า พระบรมราชินีนาถ ให้เขียนหน้าของว่า "ขอพระราชทานทูลเกล้าทูลกระหม่อมถวาย สมเด็จพระนางเจ้าพระบรมราชินีนาถ" นั้น จึงไม่ถูกต้อง

ในกรณีที่เป็นหนังสือกราบบังคมทูลทั้งสองพระองค์ ให้ใช้ว่า "ขอพระราชทานทูลเกล้าทูลกระหม่อมถวาย ลนเกล้าลนกระหม่อมทั้งสองพระองค์"

แบบการเจ้าหน้าที่ของคามการางที่ 6 นี้ เป็นแบบที่สำนักพระราชวังได้ใช้อยู่ในปัจจุบัน ซึ่งเปลี่ยนแปลงจากแบบการเจ้าหน้าที่ปรากฏในคำราราชาศัพท์สมัยก่อนบางอย่าง เช่น การเขียนหนังสือกราบบังคมทูลต่อสมเด็จพระนางเจ้า พระบรมราชินีนาถ ซึ่งเป็นตำแหน่งสมเด็จพระอัครมเหสี ในองค์พระมหากษัตริย์นั้น คำราราชาศัพท์สมัยก่อนกำหนดให้ใช้ว่า "ขอพระราชทานกราบบังคมทูล" ซึ่งเป็นถ้อยคำที่ใช้กับเจ้านายอยู่หลายพระองค์ เช่น สมเด็จพระยุพราช เป็นต้น เหตุที่กำหนดไว้เช่นนั้นคงจะเป็นเพราะว่าในสมัยก่อนตำแหน่งสมเด็จพระอัครมเหสียังมีใคมีผู้ดำรงพระอิสริยยศ เป็นสมเด็จพระบรมราชินีนาถ แต่ในปัจจุบันนี้สมเด็จพระอัครมเหสีทรงดำรงพระอิสริยยศ เป็นสมเด็จพระนางเจ้า พระบรมราชินีนาถ การใช้ถ้อยคำสำหรับพระองค์ท่านจึงเปลี่ยนไปและเหตุที่ใช้เหมือนกับพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวนั้น ก็เนื่องด้วยในรัชสมัยพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว เมื่อพระองค์ท่านเสด็จประพาสยุโรปครั้งแรก ใน พ.ศ. 2440 นั้น โคทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ ให้สมเด็จพระนางเสาวภามวงศ์ พระอัครราชเทวี เลื่อนพระอิสริยยศขึ้นเป็นสมเด็จพระนางเจ้า พระบรมราชินีนาถ และทรงเป็นผู้สำเร็จราชการแทนพระองค์ ทั้งยังมีพระบรมราชโองการกำหนดให้ใช้ถ้อยคำในการกราบบังคมทูลต่อสมเด็จพระนางเสาวภามวงศ์ เช่น เกี่ยวกับการใช้ถ้อยคำต่อพระองค์ท่าน ยกเว้นไม่ให้ใช้คำว่า "บรม" เท่านั้น ด้วยเหตุนี้เองทางสำนักพระราชวังจึงได้ยึดถือพระบรมราชโองการดังกล่าว เป็นแบบแผนในการใช้ราชาศัพท์สำหรับผู้ดำรงพระอิสริยยศเป็นสมเด็จพระบรมราชินีนาถ ฉะนั้นแบบการเจ้าหน้าที่จึงได้เปลี่ยนแปลงไปจากเดิม

วรรณคดีที่เกี่ยวข้องกับการจัดห้องเรียนแบบศูนย์การเรียนรู้

วิธีการและอุปกรณ์ใหม่ ๆ ที่นำมาใช้ในการศึกษามีความสำคัญต่อบุคคลและวงการศึกษามาก เพราะจะทำให้การศึกษาเจริญก้าวหน้าและขยายกว้างขวางออกไปจากขอบเขตที่เคยจำกัดอยู่ที่ครูสอนคนเดียว วิธีการนั้นก็คือ การศึกษาที่มุ่งไปยังผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง กล่าวคือ มุ่งความสำคัญ ความสนใจ ไปให้แก่ผู้เรียน ใหมมีการรับถ่ายทอดวิชาความรู้ต่าง ๆ ให้มากที่สุด³⁵ ซึ่งสามารถทำได้โดยการนำเทคโนโลยีทางการศึกษาอย่างหนึ่งมาใช้ นั่นคือ "ระบบการเรียนแบบศูนย์การเรียนรู้"

ความหมายของศูนย์การเรียนรู้หรือศูนย์ศึกษา

ศูนย์การเรียนรู้หรือศูนย์ศึกษา (Learning Center) หมายถึง ส่วนใดส่วนหนึ่งของโรงเรียนหรือห้องเรียนซึ่งเป็นที่รวบรวมแหล่งความรู้ ทั้งหลาย สำหรับใช้เพื่อการศึกษา และเป็นที่จะส่งเสริมการเรียนรู้ ประสบการณ์ ทักษะต่าง ๆ ให้แก่นักเรียนมากขึ้น รวมทั้งเป็นที่ ๆ จะช่วยทำให้นักเรียนรู้จักช่วยเหลือตัวเองในด้านการเรียนรู้³⁶

พัฒนาการของศูนย์การเรียนรู้³⁷

แนวความคิดเกี่ยวกับศูนย์การเรียนรู้นี้มีตั้งแต่ ค.ศ. 1896 เมื่อ จอห์น ดีวี่ สร้างโรงเรียนปฏิบัติการขึ้นที่เมืองชิคาโก ในมลรัฐอิลลินอยส์ การเรียนการสอนในโรงเรียน

³⁵ Len S. Powell, "Planning for Learning," "Communication and Learning (London: The Pitman Press, 1969), p. 190.

³⁶ Carter V. Good, Dictionary of Education (Third Edition, New York: McGraw-Hill Book Company, 1973), p. 85.

³⁷ ชัยยงค์ พรหมวงศ์, วารสารการศึกษา, เรื่องเกม, หน้า 55 - 56.

นี้มีลักษณะแตกต่างจากโรงเรียนอื่น ๆ ในสหรัฐอเมริกาขณะนั้น คือเป็นโรงเรียนที่เปิดโอกาสให้นักเรียนมีบทบาทในการเรียนมากขึ้น โดยนักเรียนได้เรียนเนื้อหาและประสบการณ์ต่าง ๆ ที่โรงเรียนจัดไว้ให้ด้วยตนเอง แต่วิธีการเรียนของจอห์น คิวอี้ ยังไม่เป็นที่เผยแพร่ ในขณะนั้น จนกระทั่งถึงปี ค.ศ. 1967 ความคิดที่จะนำศูนย์การเรียนมาเป็นส่วนหนึ่งของการเรียนการสอน จึงได้เผยแพร่ทั่วสหรัฐอเมริกา มีการนำวิธีการแบบศูนย์การเรียนไปทดสอบปฏิบัติพร้อม ๆ กันหลายแห่ง โดยเฉพาะที่มหาวิทยาลัยเซาเทิร์น แคลิฟอร์เนีย ในลอสแอนเจลิส ได้ทำโครงการปรับปรุงระบบศูนย์การเรียนให้มีประสิทธิภาพขึ้น โครงการนี้มีจุดมุ่งหมายเพื่อการฝึกหัดครูโดยตรง สำหรับให้นักศึกษาได้ทำการทดลองและปฏิบัติการวิธีการสอนแบบใหม่ ๆ โดยใช้นักเรียนจริงและทำการสอนในห้องเรียนแบบศูนย์การเรียนที่จัดไว้ โครงการนี้ใช้ระยะเวลา 5 ปี คือสิ้นสุดโครงการเมื่อปี 1972

ประเภทของศูนย์การเรียน

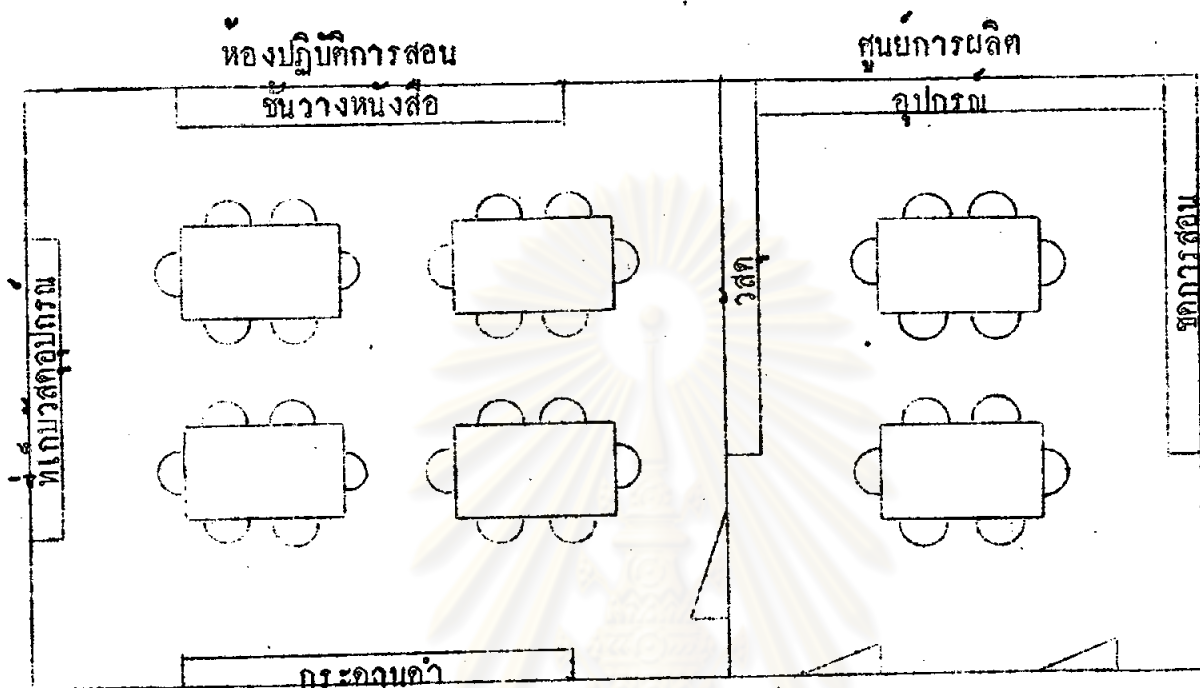
ศูนย์การเรียนที่มีการจัดทำขึ้นในสหรัฐอเมริกามี 2 ประเภท คือ

1. ศูนย์การเรียนที่แยกเป็นเอกเทศ

1.1 ศูนย์การเรียนครู (Teacher Learning Center) คือการจัดให้ครูมีแหล่งที่จะผลิตอุปกรณ์ได้เอง และนำอุปกรณ์นั้นไปทดลองสอนในห้องปฏิบัติการ ที่มีสภาพเหมือนห้องเรียนจริง ฉะนั้น ในศูนย์การเรียนนี้จึงแบ่งออกเป็น 2 ส่วนคือ

1. ส่วนที่เป็นศูนย์การผลิตอุปกรณ์
2. ส่วนที่เป็นห้องปฏิบัติการสอน³⁸ กังแผนภูมิที่ 1

แผนภูมิที่ 1 ศูนย์การเรียนรู้ครู

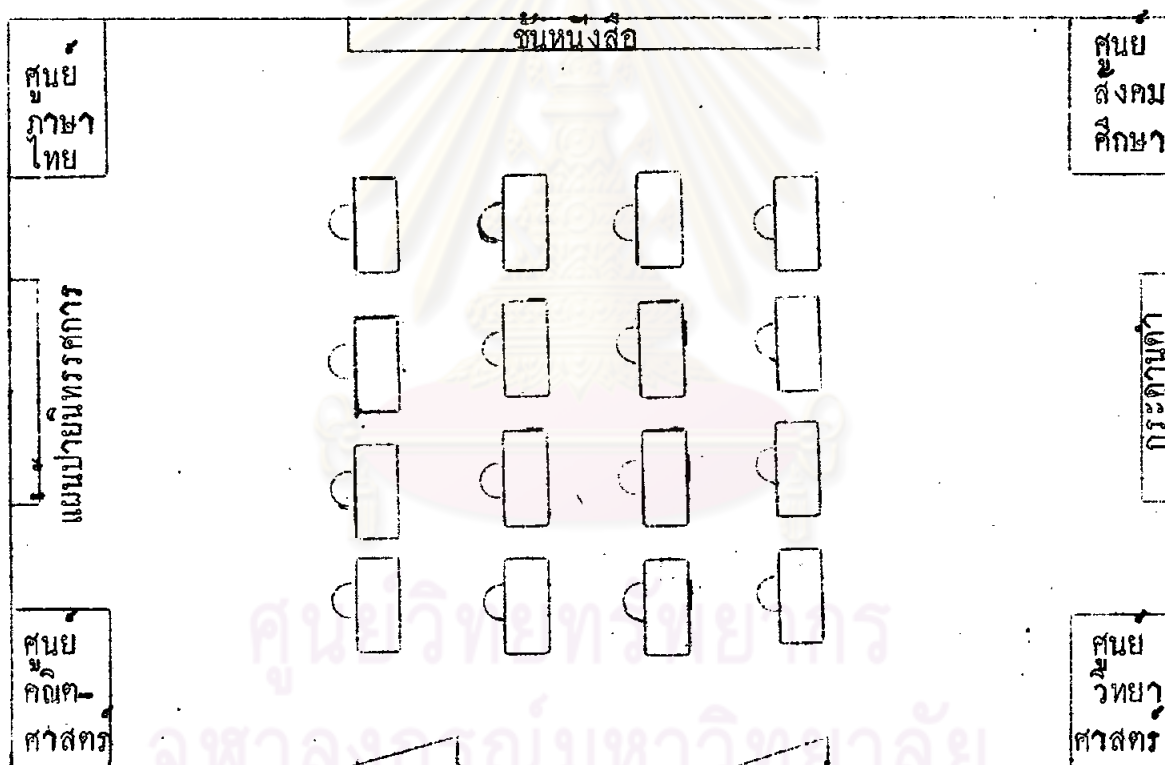
1.2 ศูนย์วิชาการ (Instructional Resource Centers) คือการจัดสถานที่เรียนแยกเป็นเอกเทศจากห้องเรียน และจัดในรูปที่ใหญ่ที่มากันค้ำหรือผู้เรียนสามารถหาข้อมูลต่าง ๆ ได้โดยง่ายและสะดวกที่สุด อาจมีทั้งหนังสือ ภาพยนต์ สไลด์ เทปโทรทัศน์ เครื่องบันทึกเสียง หรือแผ่นเสียง เป็นสื่อการสอนที่จะให้ความรู้แก่ผู้เรียน ห้องเรียนก็จัดเป็นห้องเล็ก ๆ เป็นสัดส่วน เพื่อให้ให้นักเรียนใช้ศึกษาหาความรู้ตามลำพังพวกที่คงใช้สื่อการสอนประเภทเครื่องเสียงที่มีห้องเก็บเสียงไม่รบกวนผู้เรียนคนอื่น ๆ

ศูนย์วิชาการนี้มักจะจัดรวมอยู่ในห้องสมุดของโรงเรียน เพราะห้องสมุดเป็นแหล่งวิชาการอยู่แล้ว การจัดทำเป็นศูนย์วิชาการจึงสะดวกง่ายขึ้น³⁹

³⁹Len S. Powell, op.cit., p. 191.

2. ศูนย์การเรียนรู้ในห้องเรียน (Classroom Learning Centers) คือการจัดมุมวิชาการไว้อ่าง ๆ บนหรือมุมของห้องเรียน โดยจัดแยกเป็นมุมละหนึ่งวิชา มุมวิชาการต่าง ๆ จะมีสื่อการสอนและกิจกรรมให้นักเรียนศึกษาค้นคว้าด้วยตนเอง เมื่อมีเวลาว่าง ศูนย์การเรียนรู้เหล่านี้อาจไม่สัมพันธ์กับวิชาที่เรียนและครูก็ไม่ค่อยได้ใช้เป็นส่วนหนึ่งของการสอนอย่างจริงจัง แต่เป็นการส่งเสริมให้นักเรียนรู้จักใช้เวลาว่างให้เป็นประโยชน์อีกด้วย⁴⁰
(ดูแผนภูมิที่ 2)

แผนภูมิที่ 2 ศูนย์การเรียนรู้ในห้องเรียน

⁴⁰ John U. Michaelis and Enoch Damas, The Student Teacher in the Elementary School (2d ed.; New Jersey: Englewood Cliffs, Preutice-Hall, Inc., 1960), pp. 151 - 158.

การจัดศูนย์การเรียนในท้องถิ่น จัดตามความสนใจของนักเรียน ซึ่งอาจจะไม่สัมพันธ์กับเรื่องที่ครูสอน ฉะนั้น จึงมีการเปลี่ยนให้เป็นการจัดการศึกษาแบบเปิด คือการจัดห้องเรียนให้เป็นมุมวิชาต่าง ๆ มุมละหนึ่งวิชา ที่จัดขึ้นเช่นนี้เพื่อให้ให้นักเรียนมีอิสระที่จะเรียนตามความสามารถและคามวิถีทางของตนเอง ครู เป็นเพียงผู้จัดการเรียนการสอน เป็นผู้เตรียมสิ่งแวดล้อม อุปกรณ์ กระตุ้นความสนใจ แนะนำแนวทางและให้ความช่วยเหลือแก่นักเรียน⁴¹

หลักสำคัญของการจัดการศึกษาแบบเปิด คือ

1. เน้นในเรื่องความสนใจ ความต้องการ และความรู้สึกของนักเรียนเป็นเรื่องสำคัญในอันดับแรก

2. เน้นการเรียนมากกว่าการสอน โดยถือผู้เรียนเป็นจุดศูนย์กลางในการเรียนรู้

3. หลักสูตรในการเรียนต้องไม่ตายตัว

4. การจัดการวางสอนจะต้องเป็นแบบยืดหยุ่นได้

5. การเรียนการสอนต้องคำนึงถึง เอกภพภาพและพื้นฐานดั้งเดิมของผู้เรียน⁴²

เนื่องจากแนวความคิดเกี่ยวกับศูนย์การเรียนในสหรัฐอเมริกา มีลักษณะเป็นศูนย์การเรียนเอกเทศ และศูนย์การเรียนในท้องถิ่น ซึ่งไม่มีส่วนเกี่ยวข้องกับการเรียนการสอนโดยตรง ดร. ชัยยงค์ พรหมวงศ์ แห่งแผนกวิชาโสตทัศนศึกษา คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ผู้เคยมีส่วนร่วมในโครงการทดลองปรับปรุงประสิทธิภาพของศูนย์การเรียนสำหรับครู ณ มหาวิทยาลัยเซาเทิร์น แคลิฟอร์เนีย จึงได้นำแนวความคิดเกี่ยวกับศูนย์การเรียนนี้มาประยุกต์ใช้ในประเทศไทยเป็นคนแรก

⁴¹ อภรณ์ ชาทินบุษ, "การศึกษาแบบเปิด," วารสารครุศาสตร์, ปีที่ 3 ฉบับที่ 6 - 7 (ตุลาคม 2516 - มกราคม, 2517), หน้า 38.

⁴² เรื่องเดียวกัน, หน้า 38 - 41.

ศูนย์การเรียนรู้ที่ ดร. ชัยยงค์ พรหมวงศ์ ได้คิดขึ้นใหม่มี 2 ประเภท คือ

1. ห้องเรียนแบบศูนย์การเรียนรู้ คือ การจัดห้องเรียนโดยการแบ่งห้องเรียนออกเป็นกลุ่มกิจกรรม แต่ละกลุ่มจะมีกิจกรรมวัสดุอุปกรณ์ และ เนื้อหาแตกต่างกัน ผู้เรียนจะหาประสบการณ์การเรียนรู้ด้วยการประกอบกิจกรรมให้ครบทุกกลุ่ม รวมทั้งรายงานผลกิจกรรมต่าง ๆ ตามที่ครูกำหนดให้ด้วยตนเอง

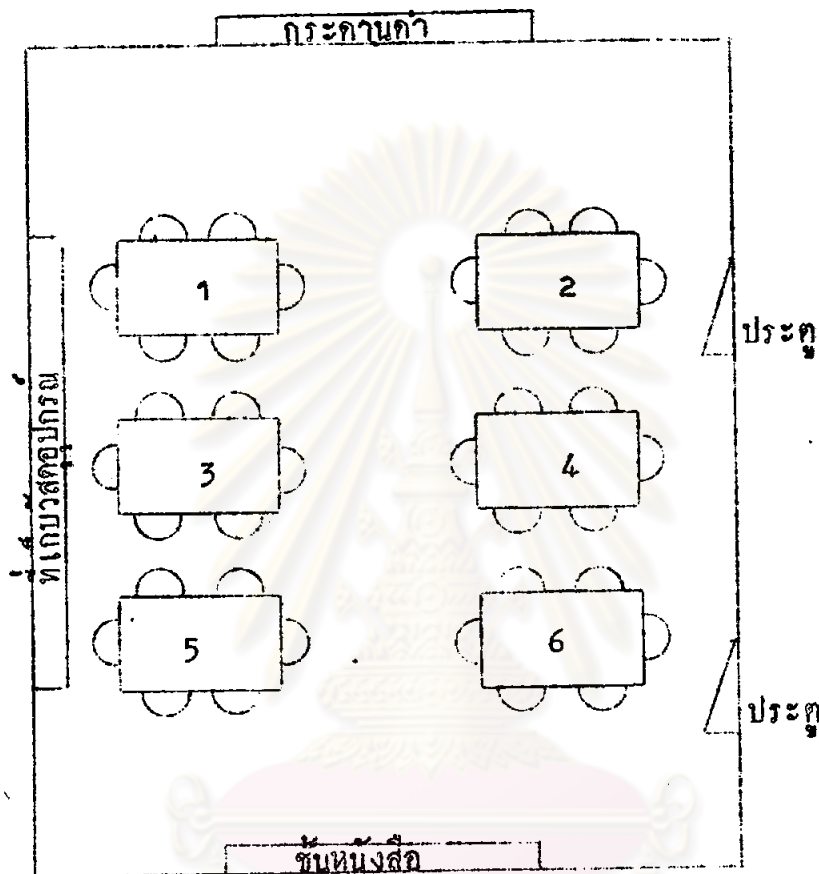
การจัดห้องเรียนแบบศูนย์การเรียนรู้ อาศัยพื้นฐานจากทฤษฎีการใช้สื่อประสม (Multi - Media Instruction) และกระบวนการกลุ่ม (Group Process) เป็นการนำบูรณาการการใช้สื่อการสอนชนิดต่าง ๆ และกลุ่มกิจกรรมเพื่อส่งเสริมการเรียนรู้ที่มีชีวิตชีวา และฝึกฝนพัฒนาการทางสติปัญญาของผู้เรียนให้มากที่สุด⁴³

การสอนของครูในห้องเรียนแบบศูนย์การเรียนรู้แบ่งเป็น 3 ชั้น คือ ชั้นนำเข้าบทเรียน ชั้นประกอบกิจกรรม และชั้นสรุปบทเรียน ในชั้นนำเข้าบทเรียนนั้นครูอาจชี้แจงเรื่องราวทั่ว ๆ ไป เกี่ยวกับสิ่งที่จะเรียนไว้ความสนใจของผู้เรียนตามที่เห็นสมควร ในชั้นประกอบกิจกรรมครูจะกำหนดให้แต่ละกลุ่มประกอบกิจกรรมกลุ่มละ 15 - 20 นาที เสร็จแล้วหมุนเวียนจากกลุ่มที่ 1 ไปกลุ่มที่ 2 จนครบทุกกลุ่ม หากกลุ่มใดประกอบกิจกรรมเสร็จก่อนกลุ่มอื่นครูก็จะมีกิจกรรมสำรองไว้เผื่อด้วย เพื่อป้องกันความยุ่งเหยิง ในชั้นสรุปบทเรียนครูอาจมีกิจกรรมที่นักเรียนทั้งชั้นจะทำร่วมกัน หรือให้แต่ละกลุ่มส่งตัวแทนมารายงาน หรือกำหนดกิจกรรมอื่นใดตามความเหมาะสม⁴⁴

⁴³ชัยยงค์ พรหมวงศ์, วารสารครูศาสตร์, เรื่องเดิม, หน้า 55.

⁴⁴ชัยยงค์ พรหมวงศ์, "แนวคิดการจัดระบบพัฒนาหลักสูตรและการจัดห้องเรียนแบบศูนย์การเรียนรู้," วารสารครูศาสตร์, ปีที่ 4 ฉบับที่ 5 (พฤศจิกายน - ธันวาคม, 2517), หน้า 30 - 31.

แผนภูมิที่ 3 การจัดห้องเรียนแบบศูนย์การเรียนรู้

2. ศูนย์การเรียนรู้ชุมชน (Community Learning Center) คือสถานศึกษาที่จัดบรรยากาศให้ผู้เรียนสามารถเข้าศึกษาหาความรู้ได้ด้วยตนเองด้วยการเรียนจากโปรแกรมการสอน ซึ่งจัดไว้ในรูปของชุดการสอนรายบุคคล ตามหมวดหมู่ของเนื้อหาและประสบการณ์ต่าง ๆ ภายใต้การดูแลของครูซึ่งทำหน้าที่เป็นผู้ประสานงานที่ปรึกษาและควบคุมโปรแกรมของผู้เรียน พร้อมทั้งจัดเตรียมและหาชุดการสอนตามความต้องการของผู้เรียนในระดับต่าง ๆ

การเรียนในศูนย์การเรียนรู้ชุมชนไม่มีการกำหนดเวลาและระดับชั้น ผู้เรียนจะเข้าเรียนเมื่อใดก็ได้ เนื้อหาและประสบการณ์ในชุดการสอนจะแบ่งออกเป็นหน่วย MODULES ตามลำดับของมโนทัศน์จากง่ายไปยาก จากระดับพื้นฐานจนถึงระดับสูงเป็นการ-

เปิดโอกาสให้ผู้เรียนได้ก้าวสูงขึ้นไปตามความสนใจและความสามารถของแต่ละบุคคล⁴⁵

การจัดห้องเรียนแบบศูนย์การเรียน เป็นวิธีการอย่างหนึ่งที่จะช่วยปฏิรูประบบห้องเรียนในโรงเรียนให้เป็นที่ไปอย่างมีประสิทธิภาพ หัวใจสำคัญของการจัดห้องเรียนชนิดนี้ก็คือนักกิจกรรม ซึ่งเป็นกิจกรรมที่กำหนดไว้ในรูปของชุดการสอน และเป็นกิจกรรมที่นักเรียนจะต้องกระทำร่วมกันเป็นกลุ่ม ฉะนั้นผู้ที่นำระบบการจัดห้องเรียนแบบศูนย์การเรียนมาใช้จะต้องเข้าใจถึงลักษณะของกระบวนการกลุ่ม และการสร้างชุดการสอนเป็นอย่างดี

กระบวนการกลุ่มในห้องเรียนแบบศูนย์การเรียน

กลุ่ม หมายถึง หน่วยสังคมซึ่งประกอบด้วยบุคคลตั้งแต่ 1 คนขึ้นไป จำนวนหนึ่งซึ่งต่างก็มีความสัมพันธ์ซึ่งกันและกัน มีค่านิยมอย่างเดียวกัน และมีความเป็นอยู่ที่ต่างกันอยู่ซึ่งกันและกัน⁴⁶

กระบวนการ คือวิธีการหรือสิ่งที่แสดงให้เห็นถึงความเปลี่ยนแปลงและความเป็นอยู่ที่เปลี่ยนแปลงไปตามระยะเวลา⁴⁷

กระบวนการกลุ่ม วิธีการที่กลุ่มใช้แก้ปัญหาหรือกระทำสิ่งใดสิ่งหนึ่งร่วมกัน มีการ

⁴⁵ชัยยงค์ พรหมวงศ์, ศูนย์การเรียน, เอกสารประชุมสัมมนาปฏิบัติการทำชุดการสอนวิชาภาษาไทยชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น เขตศึกษา 8, 2518, หน้า 10 (อัครสำเนา).

⁴⁶Louis M. Smith, Group Processes in Elementary and Secondary Schools (Washington 6, D.C.: The National Education Association, 1959), p. 3.

⁴⁷Loceis M. Smith, loc.cit.

วางแผนร่วมกันและแลกเปลี่ยนความคิดเห็นกัน⁴⁸

การนำกระบวนการกลุ่มมาใช้ในห้องเรียนนั้น ก็คือการให้นักเรียนร่วมกันเรียนเป็นกลุ่ม โดยศึกษาเนื้อหาตามหัวข้อ (Topics) หรือศึกษาเกี่ยวกับปัญหาทั่วไป เป็นการแลกเปลี่ยนประสบการณ์และความคิดเห็นให้แกกันและกัน⁴⁹ การเรียนเป็นกลุ่มนี้ จะต้องเป็นการเรียนในกลุ่มเล็กไม่เกิน 12 คน เพราะการเรียนในกลุ่มเล็ก จะทำให้นักเรียนใกล้ชิดเป็นกันเอง รู้จักกันมากขึ้น ถ้าที่จะแสดงออกอย่างเปิดเผย รู้จักพัฒนาความคิดของตนเอง ฉะนั้นการเรียนแบบกระบวนการกลุ่มจึงทำให้การเรียนมีลักษณะเป็น "การเรียน " โดยแท้จริงมากกว่า " การสอนหรือบอกกล่าว " ให้นักเรียนแต่อย่างเดียว⁵⁰

การจัดกลุ่มนักเรียน

การจัดกลุ่มนักเรียนสามารถจัดได้ 3 ประเภท ดังนี้

1. จัดกลุ่มตามความสามารถ คือ จัดนักเรียนตามระดับสติปัญญา และความสามารถของแต่ละบุคคล
2. จัดกลุ่มตามความสนใจ คือ จัดนักเรียนตามความสนใจและความถนัดของแต่ละบุคคล
3. จัดกลุ่มตามอัตราความสามารถในการเรียน คือ นักเรียนตามระดับผลสัมฤทธิ์ในการเรียนของแต่ละบุคคล⁵¹

⁴⁸Robert C. Hammock and Ralph S. Owings, Supervising Instruction in Secondary Schools (New York: McGraw-Hill Book Company, Inc., 1955), pp. 86 - 87.

⁴⁹John U. Michaelis and Enoch Dumas, op.cit., p. 168.

⁵⁰Len S. Powell, "Learning in Small Groups," op.cit., p. 35.

⁵¹แผนกโสตทัศนศึกษา, คณะครุศาสตร์, เอกสารทางวิชาการ : เทคโนโลยีทางการศึกษา, 2517, (ไม่เรียงหน้า).

การ จัดกลุ่มนักเรียนในห้องเรียนแบบศูนย์การเรียนนั้น จะต้อง เป็นการ จัดกลุ่มตาม ความสนใจ คือ นักเรียนคนใดสนใจเรียนเนื้อหาวิชาในศูนย์การเรียนใด ก็เรียนตามนั้น แต่จำนวนกลุ่มไม่ควร เกินกลุ่มละ 10 คน เพราะการเรียนในกลุ่มย่อยที่มีจำนวนนักเรียน น้อยจะทำให้บรรยากาศเป็นกันเอง และทำให้การเรียนมีประสิทธิภาพมากขึ้น⁵² ครูต้อง เป็นผู้กำหนดว่าศูนย์การเรียนหนึ่งจะต้องมีนักเรียนกี่คน ถ้าศูนย์การเรียนใดมีนักเรียนเกิน กว่าจำนวนที่กำหนดไว้ ครูต้องจัดให้นักเรียนที่เกินไปอยู่ศูนย์การเรียนอื่น เพื่อให้ทุกศูนย์ การเรียนมีจำนวนนักเรียนเท่ากัน

ชุดการสอนกับกิจกรรมในศูนย์การเรียน

ชุดการสอน เป็นสิ่งที่เกิดขึ้นในแนวความคิดใหม่ ในระบบการศึกษาแบบใหม่ที่ เรียกว่า การศึกษาต่อเนื่อง ชุดการสอนมีชื่อเรียกต่าง ๆ กัน หลายชื่อ ในภาษาอังกฤษ เช่น "Instructional Package" หรือ "Self - Instructional Package" หรือ "Learnin Package" บางคนก็เรียกว่า "Packet" เฉย ๆ ทั้งนี้แล้วแต่จะ เรียกกันไป แต่ในความหมายที่แท้จริง เราหมายถึงชุดของอุปกรณ์จำนวน 1 ชิ้น หรือมากกว่า 1 ชิ้นขึ้นไป เมื่อรวมกันแล้วจะได้เป็นเรื่องหนึ่งเรื่องใดเพียงเรื่องเดียว และอุปกรณ์ ในแต่ละชุดจะสำเร็จรูปโดยตัวของมันเอง ถ้าสอนในวิชาเดียวกัน ชุดต่อไปก็จะต่อเนื่องกัน กับชุดแรกเรียงลำดับกันไป⁵³

⁵²Len S. Powell, "Leraning in Small Groups," op.cit.,

p. 38.

⁵³สุนันท์ ปัทมาคม, "ชุดการสอน," เอกสารการอบรมครูสอนภาษาไทยชั้น ประถมปลาย, หน่วยศึกษานิเทศก์ และองค์การบริหารส่วนจังหวัด เพชรบุรี, 2518, หน้า 25.

ชุดการสอนนี้นิยมจัดไว้ในกล่องหรือซอง เป็นหมวด ๆ ภายในชุดการสอนจะประกอบด้วย 1) คู่มือการใช้ชุดการสอน 2) สื่อการสอนที่สอดคล้องกับเนื้อหาและประสบการณ์ อาทิ รูปภาพ สไลด์ เทป แผ่นคำบรรยาย ฯลฯ 3) บัตรคำสั่ง 4) กิจกรรมการเรียนรู้ และ 5) การวัดและการประเมินผลการเรียน⁵⁴

ประเภทของชุดการสอน

ชุดการสอนมี 3 ประเภท คือ

1. ชุดการสอนประกอบการบรรยายใช้สำหรับช่วยครูในการสอนเรียนกลุ่มใหญ่ ชุดการสอนนี้จะเป็นเนื้อหาและประสบการณ์ที่ผู้สอนต้องการวางพื้นฐานให้ผู้เรียนได้รับพร้อมกัน โดยมีเวลาให้ผู้เรียนได้เข้าเรียนร่วมกันบางครั้งตามที่กำหนดไว้ในตารางเรียนของแต่ละคน

2. ชุดการสอนแบบกลุ่มใช้ในการประกอบกิจกรรมของผู้เรียนเป็นกลุ่ม ในชุดการสอนนี้จะมีสื่อไว้ให้สมาชิกแต่ละคนที่จะประกอบกิจกรรมตามคำสั่งได้

3. ชุดการสอนรายบุคคลสำหรับผู้เรียนที่จะเรียนตามความสะดวกและความสนใจของตนเอง⁵⁵ อาจเป็นบทเรียนแบบโปรแกรม หรือชุดอุปกรณ์ช่วยสอน (Teacher - made Kits) ที่รวบรวมแบบฝึกหัดในรูปแบบของกิจกรรมและอุปกรณ์เพื่อช่วยฝึกทักษะด้านใดด้านหนึ่ง⁵⁶

⁵⁴ชัยยงค์ พรหมวงศ์, "แนวทางการจัดระบบพัฒนาหลักสูตรและการจัดห้องเรียนแบบศูนย์การเรียนรู้" เรื่องเสริม, ปีที่ 4 ฉบับที่ 5 (พฤศจิกายน - ธันวาคม, 2517) หน้า 28-29.

⁵⁵ชัยยงค์ พรหมวงศ์, ศูนย์การเรียนรู้, เรื่องเสริม, หน้า 11.

⁵⁶เลขา ปิยะอัจฉริยะ, "การสอนตามเอกัตภาพ," วารสารครูศาสตร์, ปีที่ 4, ฉบับที่ 1 - 2 (กุมภาพันธ์ - พฤษภาคม, 2517), หน้า 23.

การกำหนดสื่อการสอน

สื่อการสอนหมายถึง ระบบการนำวัสดุอุปกรณ์ (เครื่องมือ) และวิธีการ (กิจกรรม) มาช่วยให้การ เปลี่ยนพฤติกรรมของผู้เรียนเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ สื่อการสอนจึงเป็นของ ทางที่จะให้การถ่ายทอดประสบการณ์ที่กำหนดไว้ในหลักสูตร เป็นไปตามวัตถุประสงค์ยิ่งขึ้น⁵⁷ เพราะสื่อการสอนทำให้การเรียนรู้ง่ายขึ้น ประหยัดเวลา ช่วยสร้างความเข้าใจในเรื่อง ราวที่ครูสอนได้เร็ว และจำได้อย่างถาวร สืบไปยาก⁵⁸

ลำดับขั้นการกำหนดสื่อการสอน

1. กำหนดมโนทัศน์ที่นักเรียนจะได้รับหลังจากเรียนบทเรียนแล้ว
2. ตั้งวัตถุประสงค์เชิงพฤติกรรม และกำหนดกิจกรรมการเรียน
3. เลือกสื่อประสมที่สอดคล้องกับมโนทัศน์ข้าง ๆ และเนื้อหาของบทเรียน
4. วางแผนผลิตสื่อการสอนให้สอดคล้องกับเนื้อหา
5. ผลิตสื่อการสอนและรวบรวมไว้ สื่อการสอนที่รวบรวมไว้เรียกว่า "ชุดการ-
สอน"⁵⁹

การจัดห้องเรียนแบบศูนย์การเรียน สื่อการสอนมีบทบาทสำคัญที่จะทำให้การเรียน การสอนบรรลุวัตถุประสงค์ที่ตั้งของการ สื่อการสอนในแต่ละศูนย์การเรียนควรมีลักษณะแตก-

⁵⁷ชัยยงค์ พรหมวงศ์, "แนวทางการจัดระบบพัฒนาหลักสูตร และการจัดห้องเรียน แบบศูนย์การเรียน," เรื่องเดิม, ปีที่ 4 ฉบับที่ 5 (พฤศจิกายน-ธันวาคม, 2517), หน้า 42.

⁵⁸Maurice P. Hunt, Teaching High School Social Studies, (New York: Harper & Brothers, 1955), p. 369.

⁵⁹ชัยยงค์ พรหมวงศ์, "แนวทางการจัดระบบพัฒนาหลักสูตร และการจัดห้องเรียน แบบศูนย์การเรียน," เรื่องเดียวกัน, หน้าเดียวกัน.

ต่างกันไป เป็นสื่อการสอนที่จะเร้าความสนใจได้ง่าย โดยไม่จำเป็นต้องเป็นสื่อการสอนที่มีราคาแพง อาจเป็นวัสดุอุปกรณ์ที่ครูผลิตขึ้นเองก็ได้ ขึ้นอยู่กับการเลือกนำมาใช้ให้เหมาะสมมากกว่า สื่อการสอนเหล่านี้จะอยู่ในชุดการสอน ซึ่งเป็นชุดการสอนแบบกลุ่มที่นักเรียนในกลุ่มย่อยจะได้ศึกษาร่วมกัน

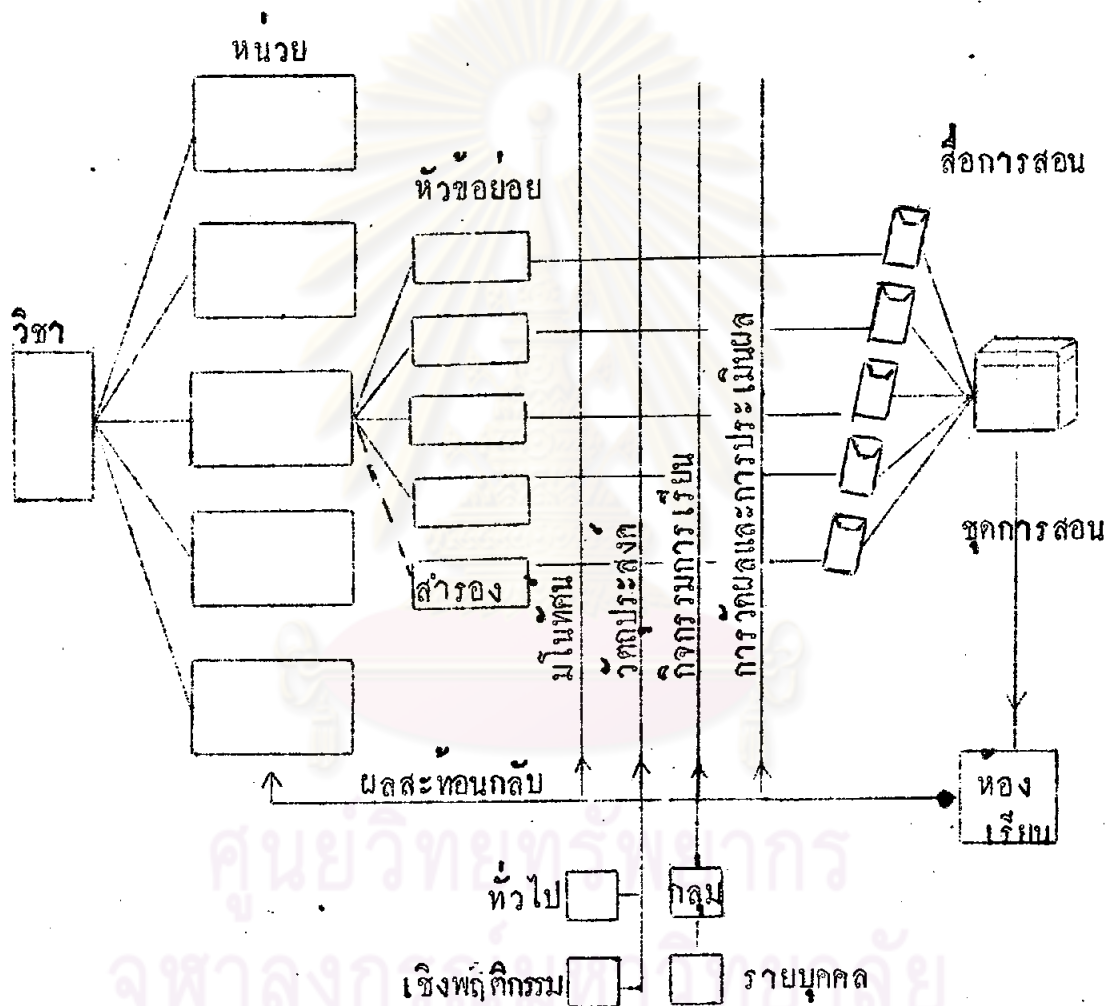
ลำดับขั้นการผลิตชุดการสอนในห้องเรียนแบบศูนย์การเรียน

ชุดการสอนที่ใช้ในห้องเรียนแบบศูนย์การเรียน เป็นชุดการสอนแบบกลุ่ม คร. ชัยยงค์ พรหมวงศ์ ได้เสนอแบบจำลอง (Model) การจัดระบบการผลิตชุดการสอนดังนี้

1. เลือกเนื้อหาและประสบการณ์ อาจเป็นวิชาหรือหมวดหมู่ของประสบการณ์อื่น ๆ
2. แบ่งเนื้อหาวิชาเป็นหน่วย (Units)
3. แบ่งหน่วยเป็นหัวเรื่องย่อย (Topics)
4. กำหนดวัตถุประสงค์เชิงพฤติกรรม กิจกรรมการเรียน และการประเมินผลการเรียน
5. เลือกและผลิตสื่อการสอนในแบบของสื่อประสม
6. รวมสื่อการสอนแต่ละหัวเรื่องไว้ในซอง แล้วรวมซองประจำกลุ่มกิจกรรมต่าง ๆ ไว้ในกล่อง เรียกว่า ชุดการสอน
7. นำชุดการสอนไปใช้ในห้องเรียนแบบศูนย์การเรียน (ดู แผนภูมิที่ 4)

ศูนย์วิทยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

แผนภูมิที่ 4 แบบจำลองระบบการผลิตชุดการสอนตามแผนจุฬา.

บทบาทของครู

การนำชุดการสอนไปใช้ในห้องเรียนนั้น จะประสบผลสัมฤทธิ์อย่างมีประสิทธิภาพเพียงใดขึ้นอยู่กับบทบาทของครูเป็นสำคัญ ครูจะต้องมีวิธีการเตรียมงาน และวางแผนมาเป็นอย่างดี เพราะการเรียนชุดการสอนนี้ไม่ว่าจะเป็นชุดการสอนรายบุคคลหรือรายกลุ่ม

ผลที่ต้องการก็คือ การพัฒนาเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมของนักเรียนไปในทางที่ดี ฉะนั้น ครูต้อง
 คาคและกำหนดพฤติกรรมของนักเรียนให้ที จึงจะไคผล⁶⁰ นั้นคือครูจะตองรู้จักเลือกและ
 กำหนดกิจกรรมในการเรียน เพราะกิจกรรมเป็นสิ่งสำคัญที่จะก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลง
 พฤติกรรมได้ สิ่งทีครูควรคำนึงในการจัดเตรียมกิจกรรมคือ

1. นักเรียนมีความต้องการประสมการณทางตรงหรือทางอ้อม ในการศึกษาเนื้อหา
 วิชา และการทำกิจกรรมนั้น ครูต้องจัดให้สอดคล้องกับความต้องการของนักเรียน
2. จัดกิจกรรมที่ช่วยให้นักเรียนสามารถจดจำเนื้อหาและรวัดีประสมการณก่อน ๆ
 ใคง่าย
3. ใให้นักเรียนมีกิจกรรมที่นักเรียนได้อ่านและอภิปรายเกี่ยวกับข้อคิดเห็นต่าง ๆ
 ในเนื้อหาวิชาที่เรียน
4. การจัดกิจกรรมตองคำนึงถึงการฝึกหัดนักเรียนว่าไคทำตามลำดับชั้นมากน้อยเพียง
 ไร ก่อนทำกิจกรรมครูตองสอนชี้แจงนักเรียนก่อน และตองศึกษาย้อนหลังดูความเปลี่ยนแปลง
 ของนักเรียนด้วย เมื่อนักเรียนทำกิจกรรมเสร็จแล้ว⁶¹
5. การจัดกิจกรรมตองคำนึงถึงความแตกต่างของบุคคล โดยจัดกิจกรรมหลาย ๆ
 อย่าง ใให้นักเรียนเลือกตามความสนใจ
6. กิจกรรมใด ๆ ก็ตามเมื่อนักเรียนไคปฏิบัติแล้ว ควรใให้นักเรียนไครู้ทันทีว่าที่
 ทำไปผิดหรือถูก ฉ้านักเรียนตอบถูกจะทำใให้นักเรียนเกิดความมั่นใจในตัวเอง ฉาตอบผิด

⁶⁰ Lucille W. Smith and Philip G. Kapfer, "Classroom Management of Learning Package Programs," Learning Packages in American Education (New Jersey: Eglewood Cliffs, Educational Technology Publications, 1973), pp. 220.

⁶¹ Ibid., pp. 220 - 221.

นักเรียนจะไ้ทราบข้อที่บกพร่องและผิดพลาด สามารถแก้ไขได้ทันที⁶²

บทบาทของนักเรียน

นักเรียนเป็นบุคคลหนึ่งที่สำคัญที่จะทำให้การเรียนไม่ว่าวิธีใด ๆ ก็ตาม เป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ การเรียนในห้องเรียนแบบศูนย์การเรียนโดยการใช้ชุดการสอนนั้น เป็นวิธีการเรียนรู้อย่างตนเอง พฤติกรรมที่สำคัญของนักเรียนก็คือการรู้จักควบคุมและสั่งตนเอง (Self - Direction) การให้ความเคารพนับถือแก่ผู้อื่น การให้ความร่วมมือกันในกลุ่ม ความเชื่อมั่นในตนเอง การรู้จักวัดผลตนเอง รู้จักการเป็นผู้นำ และรู้จักมีความคิดริเริ่ม ซึ่งถ้านักเรียนมีพฤติกรรมเหล่านี้ การเรียนการสอนก็จะเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ แต่คุณสมบัตินี้หรือพฤติกรรมเหล่านี้ไม่อาจเกิดขึ้นได้ง่าย ๆ หรือในการทดลองใช้ชุดการสอนเพียงครั้งหรือสองครั้ง แคตองคอบ ๆ เป็นไปหรือพัฒนาขึ้นมาเองภายหลังอย่างช้า ๆ ฉะนั้นการเรียนชุดการสอนต้องอาศัยเวลาและความพยายามมาก จึงจะพัฒนาความสามารถและคุณสมบัตินี้จากนักเรียนได้ ฉะนั้นผู้สอนก็จะต้องศึกษาและใช้ความสังเกตดูว่านักเรียนคนใดสามารถพัฒนาได้เร็วช้าแค่ไหน และไปได้ไกลถึงขั้นใด เพื่อจะได้ช่วยเสริมสร้างให้นักเรียนผู้นั้นพัฒนาไปได้โดยเต็มความสามารถของนักเรียนแต่ละคน⁶³

⁶²W. James Popham, The Teacher - Empiricist: A Curriculum and Instruction Supplement (Tennon - Brown, Inc., Book Publishers, 1965), p. 24.

⁶³Lucille W. Smith and Philip G. Kapfer, op.cit., pp. 222 - 223.

ความเคลื่อนไหวเกี่ยวกับการจัดห้องเรียนแบบศูนย์การเรียนในประเทศไทย

การจัดห้องเรียนแบบศูนย์การเรียนเป็นแนวความคิดใหม่ของไทยในการปฏิรูประบบห้องเรียน ซึ่ง ดร.ชัยยงค์ พรหมวงศ์ แห่งแผนกวิชาโสตทัศนศึกษา คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ได้เป็นผู้คิดระบบห้องเรียนแบบนี้ขึ้น โดยได้แสดงแนวทางการจัดห้องเรียนแบบศูนย์การเรียนครั้งแรกที่คณะครุศาสตร์ ในงานนิทรรศการทางวิชาการของ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ระหว่างวันที่ 1 - 15 ธันวาคม พ.ศ. 2515 หลังจากนั้น ดร.ชัยยงค์ พรหมวงศ์ ก็ได้รับเชิญไปบรรยายแนวคิดตามสถาบันการศึกษาต่าง ๆ ทั่วประเทศ ทั้งได้รับเชิญให้ไปบรรยายเกี่ยวกับห้องเรียนแบบครู และแบบศูนย์การเรียนในการประชุมทางวิชาการของสมาคมการศึกษาสากล (World Education Fellowship WEF) ที่นคร บอมเบย์ อินเดีย วันที่ 28 ธันวาคม 2517 ถึง 5 มกราคม 2518 องค์การยูเนสโก ก็ได้ส่งผู้เชี่ยวชาญมาศึกษากระบวนการเกี่ยวกับการจัดห้องเรียนแบบศูนย์การเรียน เพื่อสร้างโครงการทดลองที่จะใช้กับประเทศอื่น ๆ ในเอเชีย นับตั้งแต่ พ.ศ. 2516 เป็นต้นมา ได้มีการฝึกอบรมเข้าปฏิบัติการการจัดห้องเรียนแบบศูนย์การเรียนขึ้นทุกภาครวม 19 ครั้ง มีครูและผู้บริหารผ่านการฝึกอบรมการจัดศูนย์การเรียนมากกว่า 4,000 คน โดยได้รับความช่วยเหลือทางการเงินจากองค์การยูนิเซฟ กรมการฝึกหัดครู กรมสามัญ และองค์การบริหาร บางจังหวัดที่เห็นคุณค่าของระบบห้องเรียนแบบใหม่นี้

ข้อดีของการจัดห้องเรียนแบบศูนย์การเรียน

1. สร้างบรรยากาศการเรียนตามความสนใจของนักเรียน
2. ส่งเสริมให้นักเรียนแสวงหาความรู้ด้วยตนเอง
3. ฝึกการทำงานเป็นหมู่ เคารพในสิทธิและฟังความเห็นของผู้อื่น
4. ส่งเสริมเสรีภาพของนักเรียนในการแสดงความคิดเห็น
5. เปิดโอกาสให้ครูใกล้ชิดกับนักเรียนทุก ๆ กลุ่ม ให้ครูได้สังเกตพัฒนาการของนักเรียนดียิ่งขึ้น
6. ช่วยให้การถ่ายทอดความรู้มีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น มีครูบังคับให้นักเรียนจดจำ และท่องจำเพียงอย่างเดียว

7. ใ้ครูที่ทันตัวอยู่ตลอดเวลาในการค้นคว้าหาความรู้ในวิชาที่สอนเพิ่มเติม สํารวจแหล่งวัสดุอุปกรณ์ และศึกษาค้นประจักษ์รูปพรรณต่าง ๆ ขึ้นเอง⁶⁴

งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

จากการศึกษาผลงานการวิจัยที่เกี่ยวข้องกับวิทยานิพนธ์เรื่องนี้ มีงานวิจัยที่สำคัญพอสรุปได้ คือ

ปีการศึกษา 2516 วนิดา นิมเสมอ⁶⁵ ได้ทำการวิจัยเรื่อง "การสอนวิชาชีววิทยาแก่นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่สี่ ในห้องเรียนแบบศูนย์การเรียน" โดยการทดลองสอนนักเรียน 2 กลุ่ม ใ้ให้นักเรียนไ้รับเนื้อหาวิชาเดียวกัน แต่วิธีการสอนต่างกัน นักเรียนกลุ่มหนึ่งเรียนแบบบรรยายบรรยายบรรยาย นักเรียนอีกกลุ่มเรียนแบบศูนย์การเรียน ผลการวิจัยปรากฏว่า ผลสัมฤทธิ์ในการเรียนของนักเรียนทั้ง 2 กลุ่มไม่แตกต่างกัน แต่นักเรียนที่เรียนจากห้องเรียนแบบศูนย์การเรียนมีความจำในเนื้อหาวิชามากกว่านักเรียนที่เรียนจากครูบรรยาย

ปีการศึกษา 2517 วนิดา วิศวรบุตร⁶⁶ ได้ทำการวิจัยเรื่อง "การจัดระบบชุดการสอนรายบุคคลสำหรับวิชาการจัดการศึกษานอกสถานที่" การวิจัยครั้งนี้เพื่อหาประสิทธิภาพของระบบชุดการสอน โดยการนำชุดการสอนที่สร้างขึ้นไปทดลองใช้ ผลการวิจัย

⁶⁴ชัยยงค์ พรหมวงศ์, "ศูนย์การเรียน," เรื่องเดิม, หน้า 5.

⁶⁵วนิดา นิมเสมอ, "การสอนวิชาวิทยาศาสตร์ในห้องเรียนแบบศูนย์การเรียน" (วิทยานิพนธ์ครุศาสตรมหาบัณฑิต แผนกวิชาโสตทัศนศึกษา บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2516).

⁶⁶วนิดา วิศวรบุตร, "การจัดระบบชุดการสอนรายบุคคลสำหรับวิชาการจัดการศึกษานอกสถานที่" (วิทยานิพนธ์ครุศาสตรมหาบัณฑิต แผนกวิชาโสตทัศนศึกษา บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2517).

ปรากฏว่า ชุดการสอนที่สร้างขึ้นเป็นชุดการสอนที่มีประสิทธิภาพ สามารถทำให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ เกิดความสนใจ และเร้าใจให้อยากที่จะเรียนอีก ผู้วิจัยเสนอแนะให้มีการนำระบบชุดการสอนรายบุคคลมาใช้ในวงการ ศึกษาของเราให้มากขึ้น เพื่อเป็นการเพิ่มพูนประสบการณ์การเรียนรู้ให้แก่ผู้เรียน

ปีการศึกษา 2517 วัณณะ จุฑะวิภาค⁶⁷ ได้ทำการวิจัยเรื่อง "การสร้างชุดเรียนเบ็ดเสร็จรายบุคคล วิชาวัสดุและการ ออกแบบสำหรับนิสิตแผนกศิลปศึกษา" การวิจัยครั้งนี้ เพื่อหาประสิทธิภาพของชุดการสอนที่สร้างขึ้น โดยนำชุดการสอนนั้นไปทดลองใช้กับนิสิตแผนกศิลปศึกษา คณะครุศาสตร์ จำนวน 30 คน ผลการวิจัยปรากฏว่า ชุดเรียนเบ็ดเสร็จที่สร้างขึ้นมีประสิทธิภาพใช้แทนการสอนแบบเดิมได้ ผู้วิจัยได้เสนอแนะให้มีการ ส่งเสริมการ วิจัยและการสร้างชุดการสอนรายบุคคลให้แพร่หลายขึ้น เพราะเป็นสิ่งที่มีประโยชน์ต่อวงการ ศึกษาเป็นอย่างมาก

ปีการศึกษา 2517 สิทธิชัย ศิโลกะวิชัย⁶⁸ ได้ทำการวิจัยเรื่อง "ชุดเรียนเบ็ดเสร็จรายบุคคลสำหรับวิชาการ ผลิตภาพถ่ายเพื่อการศึกษา" โดยได้สร้างชุดการสอนรายบุคคลสำหรับการ ผลิตภาพถ่ายเพื่อการศึกษาขึ้นจำนวน 11 หน่วย และนำไปทดลองสอนกับนิสิต คณะครุศาสตร์ ระดับปริญญาตรี ปีที่ 4 โดยแบ่งออกเป็น 2 กลุ่ม กลุ่มหนึ่งเรียนแบบครูสอนตามปกติ อีกกลุ่มเรียนจากชุดการสอนรายบุคคล ผลการวิจัยปรากฏว่า ผลสัมฤทธิ์ในการเรียนของทั้งสองกลุ่มไม่แตกต่างกัน ผู้วิจัยเสนอแนะว่า การเรียนโดยใช้ชุดการสอนราย

⁶⁷วัณณะ จุฑะวิภาค, "การสร้างชุดเรียนเบ็ดเสร็จรายบุคคล วิชาวัสดุและการ ออกแบบสำหรับนิสิตแผนกศิลปศึกษา" (วิทยานิพนธ์ครุศาสตร์มหาบัณฑิต, แผนกวิชาโสศกทัศน์ศึกษา บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2517).

⁶⁸สิทธิชัย ศิโลกะวิชัย, "ชุดเรียนเบ็ดเสร็จรายบุคคลสำหรับวิชาการ ผลิตภาพถ่ายเพื่อการศึกษา" (วิทยานิพนธ์ครุศาสตร์มหาบัณฑิต แผนกวิชาโสศกทัศน์ศึกษา บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2517)

บุคคลมีคุณค่าเท่าเทียมการเรียนจากการบรรยาย แต่เป็นการเรียนที่ส่งเสริมความสามารถ
 ความเอื้อเฟื้อของบุคคล ฉะนั้น จึงควรส่งเสริมการเรียนระบบนี้ให้มากขึ้น

ปีการศึกษา 2517 แสงอรุณ โปร่งสุระ⁶⁹ ได้ทำการวิจัยเรื่อง "ประสิทธิภาพ
 การสอนวิชาสังคมศึกษาในห้องแบบศูนย์การเรียนและห้องเรียนแบบธรรมดา ในระดับประกาศ
 นียบัตรวิชาการ" โดยทำการทดลองสอนวิชาสังคมศึกษา เรื่องประเทศออสเตรเลีย กับนัก
 ศึกษา ชั้น ป.กศ. ปีที่ 1 ซึ่งแบ่งออกเป็น 2 กลุ่ม คือ กลุ่มควบคุม สอนแบบบรรยาย
 กลุ่มทดลอง สอนแบบศูนย์การเรียน ผลการวิจัยปรากฏว่า ผลสัมฤทธิ์ในการเรียนของนักศึกษา
 ทั้ง 2 กลุ่ม ไม่แตกต่างกัน แต่นักเรียนที่เรียนจากห้องเรียนแบบศูนย์การเรียนมีความจำใน
 เนื้อหาวิชามากกว่านักเรียนที่เรียนแบบบรรยาย ผู้วิจัยเสนอแนะให้มีการสนับสนุนส่งเสริม
 การเรียนแบบศูนย์การเรียน เพราะการเรียนแบบนี้ให้คุณภาพของการเรียนรู้สูงและยังฝึกฝน
 ลักษณะนิสัยที่พึงประสงค์ของสังคมประชาธิปไตย

ปีการศึกษา 2517 โอวาท พูลศิริ⁷⁰ ได้ทำการวิจัยเรื่อง "ชุดเรียนเบ็คเสร์จ
 รายบุคคลสำหรับวิชา การสอนแบบโปรแกรม" โดยได้สร้างชุดเรียนเบ็คเสร์จรายบุคคล
 ขึ้น แล้วนำไปทดลองสอนแบบหนึ่งต่อหนึ่ง แบบกลุ่ม และทดลองในภาคสนามเพื่อหาประสิทธิ
 ภาพของชุดเรียนเบ็คเสร์จ ผลการวิจัยปรากฏว่า ชุดเรียนเบ็คเสร์จที่สร้างขึ้นมีประสิทธิภาพ
 อยู่ในเกณฑ์สูง คิดเป็นร้อยละ 92.5 ทั้งยังสามารถทำให้ผู้เรียนที่เรียนวิธีนี้มีความทรงจำใน
 เนื้อหาวิชาอยู่ได้นาน ผู้วิจัยเสนอแนะให้แผนกวิชาโสตทัศนศึกษา คณะครุศาสตร์ สนับสนุน

⁶⁹แสงอรุณ โปร่งสุระ, "ประสิทธิภาพการสอนวิชาสังคมศึกษาในห้องเรียนแบบ
 ศูนย์การเรียน และห้องเรียนแบบธรรมดาในระดับประกาศนียบัตรวิชาการ" (วิทยานิพนธ์
 ครุศาสตรมหาบัณฑิต แผนกวิชามัธยมศึกษา บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2517).

⁷⁰โอวาท พูลศิริ, "ชุดเรียนเบ็คเสร์จรายบุคคลสำหรับวิชาการสอนแบบโปรแกรม"
 (วิทยานิพนธ์ครุศาสตรมหาบัณฑิต แผนกวิชาโสตทัศนศึกษา บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหา
 วิทยาลัย, 2517).

ให้มีการวิจัยเพื่อสร้างชุดเรียนเบ็ดเสร็จรายบุคคลนี้ให้มากขึ้น เพราะเป็นสิ่งที่มีความสำคัญต่อการเรียนการสอนมาก

ผลงานวิจัยในต่างประเทศที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับงานวิจัยนี้ คือ

ในปี ค.ศ. 1972 เรย์ เอฟ คอมเบล⁷¹ ได้ทำการวิจัยเรื่อง "การวิเคราะห์ปัจจัยที่นำไปสู่ความสำเร็จในการใช้ชุดการสอนแบบกิจกรรมเป็นสื่อการเรียนวิชาวิทยาศาสตร์ตามเอกศัพทโนวาระเรียนมัธยมชั้นสูงโนวา" จุดมุ่งหมายของการวิจัยครั้งนี้ เพื่อวิเคราะห์ปัจจัยที่จะนำความสำเร็จในการใช้ชุดการสอน ผลการวิจัยปรากฏว่าปัจจัยที่นำความสำเร็จในการใช้ชุดการสอน ก็คือนักเรียน นักเรียนหญิงจะประสบความสำเร็จในการใช้ชุดการสอนมากกว่านักเรียนชาย และการใช้ชุดการสอนนี้ไม่เหมาะสมกับนักเรียนที่มีระดับสติปัญญา (IQ) ต่ำหรือมีความสามารถในการอ่านต่ำ ผู้วิจัยเสนอแนะว่า ควรจะได้มีการวิเคราะห์และหาทางแก้ไข เพื่อปรับปรุงให้การเรียนการสอนแบบชุดการสอนนี้บังเกิดผลดีแก่การศึกษาของนักเรียนชาย และพวกที่มีความสามารถหรือสติปัญญาค่ำ

ในปี ค.ศ. 1973 หลุยส์ พี คาร์รา⁷² ได้ทำการวิจัยเรื่อง "ความสัมพันธ์ของคุณลักษณะที่เลือกมาเฉพาะกับสัมฤทธิ์ผลการเรียนจากชุดการสอนวิชาภาษาอังกฤษระดับมัธยมศึกษา" การวิจัยเรื่องนี้ มีความมุ่งหมายเพื่อจะตัดสินว่านักเรียนคนไหนจะได้รับผลดีที่สุดใ

⁷¹Ray Franklin Campbell, "An Analysis of Success factors in the Utilization of Learning Activity Packages Employed As Vehicles for Individualizing Sciences Instruction at Nora heigh School," Dissertation Abstracts, Vol. 34, No. 1 (1973), pp. 117 - 118.

⁷²Louise Presley Clara, "the Relationship of Selected Student Characteristics to Achievement with the Learning Package in Secondary English Classes," Dissertation Abstracts, Vol. 34, No. 8 (1974), p. 4980.

การสอนโดยใช้ชุดการสอน และเพื่อศึกษาว่าข้อมูลเกี่ยวกับนักเรียนเหล่านี้จะสามารถนำมาทำนายพฤติกรรมของผู้เรียนคนอื่นอีกได้หรือไม่อย่างไร ทั้งเป็นการศึกษาเพื่อวัตถุประสงค์ผลของตัวประกอบบางประการของความสามารถ ผลสัมฤทธิ์ ทักษะ และบุคลิกภาพ ของพฤติกรรม ของนักเรียนที่มาเข้ากลุ่มกัน โดยแยกตามเพศ ความสามารถ ชั้นเรียน ผลการวิจัยปรากฏว่า การเรียนในระบบชุดการสอนนี้ ให้ผลสัมฤทธิ์ในการเรียนสูงสำหรับนักเรียนที่เป็นกลุ่มตัวอย่างประชากรทุกคน ไม่มีความแตกต่างกันระหว่างเพศ ความสามารถ ทักษะ และบุคลิกภาพ

ผู้วิจัยได้เสนอแนะให้มีการใช้ชุดการสอนเพื่อการเรียนซ่อมเสริม สำหรับพวกที่มีความสามารถในการอ่านต่ำ และเสนอแนะการสร้างชุดการสอนให้สอดคล้องกับบุคลิกภาพของแต่ละบุคคลด้วย

ในปี ค.ศ. 1975 โจฮันเนส อี โอลเซน⁷³ ได้ทำการวิจัยเรื่อง "ผลของชุดการสอนที่มีต่อโครงการทดลองการศึกษาต่อเนื่องในกลุ่มโรงเรียนเวอร์จิเนียตะวันตก ในมลฑลคานาว่า" การวิจัยเรื่องนี้มีจุดมุ่งหมายเพื่อศึกษาข้อมูลเกี่ยวกับความก้าวหน้าของการเรียนโปรแกรมการอ่านในโรงเรียนระดับประถมศึกษา โดยใช้นักเรียนเกรด 4 เป็นกลุ่มตัวอย่างประชากร ผลการวิจัยปรากฏว่า ผลสัมฤทธิ์ในการเรียนของนักเรียนเกรด 4 ใน Pilot School และ Non-pilot School ไม่มีความแตกต่างกัน กล่าวคือความสำเร็จในผลสัมฤทธิ์ของนักเรียนไม่มีส่วนสัมพันธ์กับลักษณะของโปรแกรมการศึกษา

⁷³Johannes Ingebet Olsen, "The Effect of Learning Packages on the Continous Progress Education Pilot Program in the Kanawha County, West Virginia, Schools," Dissertation Abstracts, Vo. 35, No. 8 (February, 1975), p. 4992.

ในปี ค.ศ. 1975 แพตซี แอล เอ บูลโดลล์⁷⁴ ได้ทำการวิจัยเรื่อง "การเปรียบเทียบประสิทธิภาพการสอนวิทยาศาสตร์ในระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 9 ระหว่างการสอนแบบบรรยายแบบสื่อประสม และแบบชุดการสอน" การวิจัยเรื่องนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาหาประสิทธิภาพของการศึกษาแบบ คือ แบบครูบรรยาย และการศึกษาแบบใหม่ คือ แบบใช้สื่อประสม และใช้ชุดการสอน ใช้อย่างประชากร เป็นนักเรียนในชั้น 9 โดยแบ่งเป็น 3 กลุ่ม กลุ่ม A สอนแบบครูบรรยาย กลุ่ม B สอนโดยการใช้สื่อประสม กลุ่ม C สอนแบบใช้ชุดการสอน

ผลการวิจัยปรากฏว่า ผลสัมฤทธิ์ในการเรียนของนักเรียนกลุ่ม B และ C ดีกว่านักเรียนในกลุ่ม A แต่เมื่อมีการสอบทบทวนความรู้อีกครั้งผลปรากฏว่านักเรียนในกลุ่ม A ประสบผลสำเร็จมากกว่านักเรียนในกลุ่ม B ซึ่งเป็นผลการวิจัยที่ไม่เป็นไปตามสมมุติฐาน แต่เนื่องจากผลสัมฤทธิ์ในการเรียนของกลุ่ม C คงที่ ผู้วิจัยจึงเสนอแนะให้มีการเปลี่ยนแปลงการศึกษาจากระบบเก่า มาสู่การสอนตามรายบุคคล เพื่อสอดคล้องกับแนวการศึกษาใหม่ที่ส่งเสริมความสามารถตามเอกลักษณ์ของบุคคล

ในปี ค.ศ. 1975 โทมัส แอล โลเพอร์⁷⁵ ได้ทำการวิจัยเรื่อง "การสร้าง

⁷⁴Patsy Lou Arnold Boudreaux, "A Comparison of the Effectiveness of Teaching Ninth - Grade Earth Science by a Traditional Approach, A Multi - Media Approach, and A Multt - Media - Medice Activity Packet Approach," Dissertation Abstracts, Vol. 36, No.4 (October, 1975), pp. 2119 - 2120.

⁷⁵Thomson Lindsay Leiper, "Development, Implementation and Evaluation of Self - Instructional Packets Preparing Techers for Individualized Reading Instruction," Dissertation Abstracts, Vol. 36, No. 4 (October, 1975), p. 2146.

การนำไปใช้ และการประเมินผลชุดการเรียนรู้ด้วยตนเอง ในการเตรียมครูไปสอนวิชาการ
อำนาจบุคคล การวิจัยเรื่องนี้ เพื่อสร้างชุดการสอนรายบุคคลในการสอนอ่านให้แก่ครูโดย
ผู้วิจัยได้สร้างชุดการสอนขึ้น แล้วนำไปทดลองใช้กับครูในโรงเรียนประถมศึกษา เพื่อพัฒนา
การความก้าวหน้าในการสอนของครูแต่ละคน

ผลการวิจัยปรากฏว่า ชุดการสอนสำหรับครูที่สร้างขึ้นสามารถเปลี่ยนแปลงความคิด
ของครูในเรื่องวิธีการสอนได้ และครูสามารถฝึกฝนตนเองจนมีความสามารถในการสอนเพิ่ม
ขึ้น ผู้วิจัยเสนอแนะให้มีการสร้างชุดการสอนเช่นนี้อีก และเสนอแนะให้จัดทำอุปกรณ์อย่าง
ง่ายขึ้นเอง

ศูนย์วิจัยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย